

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy



Studijní obor: Sociální pedagogika

VYUŽÍVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH

Bakalářská práce

Autorka práce: Lenka Rešková

Vedoucí práce: Mgr. Ludmila Koudeláková, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím
uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. června 2015

.....

Lenka Rešková, autorka

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Ludmile Koudelákové, Ph.D. za vedení bakalářské práce a své rodině za podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 VOLNÝ ČAS DĚTÍ.....	9
1.1 První chápání pojmu volný čas	11
1.2 Volný čas v novodobé historii.....	12
1.2.1 Osvícené století	12
1.2.2 Nové faktory 20. století	13
1.2.3 Volný čas a sociální politika	14
1.3 Současný pohled na volný čas.....	14
1.3.1 Volný čas – ukazatel životního stylu.....	15
1.3.2 Mnohostrannost volného času	17
1.4 Volný čas dětí v době letních prázdnin	18
2 ORGANIZOVANÉ AKTIVITY PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH.....	20
2.1 Dítě a hra	20
2.2 Organizované aktivity pro děti z historického hlediska	21
2.3 Poskytování organizovaných aktivit	23
2.4 Subjekty poskytující organizované aktivity dětem.....	25
2.5 Vliv reklamy při výběru aktivity	28
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
3 VÝZKUM VYUŽÍVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH	32
3.1 Výzkumný problém.....	32
3.2 Hlavní výzkumný cíl	33
3.3 Dílčí výzkumné cíle	33
3.4 Výzkumné otázky.....	33
3.5 Metoda výzkumu.....	34
3.6 Výzkumný vzorek a sběr dat.....	34
3.7 Způsob zpracování dat	35
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	36
4.1 Základní údaje o respondentech.....	36
4.2 První výzkumná otázka - Dávají rodiče děti na organizované letní aktivity?	39
4.3 Druhá výzkumná otázka - Plánují rodiče svým dětem volný čas o letních prázdninách předem?	40

4.4	Třetí výzkumná otázka - Využívají rodiče nabídky organizací s tradicí nebo vybírají komerční nabídku?	42
4.5	Čtvrtá výzkumná otázka - Mají děti také svůj hlas při výběru aktivit?	43
4.6	Pátá výzkumná otázka - Mají dnešní děti touhu trávit svůj volný čas neorganizovaně? .	47
4.7	Šestá výzkumná otázka - Rozhoduje při výběru aktivity finanční situace rodin?	48
4.8	Sedmá výzkumná otázka - Ovlivňuje výběr aktivity skutečnost, zda rodina žije ve městě či na vesnici?	50
4.9	Osmá výzkumná otázka - Je nabídka organizovaných aktivit v mém okolí dostačující? ..	51
4.10	Devátá výzkumná otázka - Ovlivňuje rodiče minulá zkušenost s organizovanými aktivitami?	53
4.11	Desátá výzkumná otázka - Mají rodiče v mém okolí možnost využít profesionální chuť?	53
4.12	Jedenáctá výzkumná otázka - Ovlivňuje rodiče při výběru organizované aktivity skutečnost, zda mají více dětí?	57
4.13	Dvanáctá výzkumná otázka - Ovlivňuje výběr aktivity vzdálenost bydliště rodiny od konání organizované aktivity?	59
ZÁVĚR		60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		62
SEZNAM ZKRATEK		64
SEZNAM OBRÁZKŮ		65
SEZNAM TABULEK		66
SEZNAM PŘÍLOH		68
PŘÍLOHA P1 – Dotazník I		69
PŘÍLOHA P2 – Dotazník II		72

ÚVOD

Letní prázdniny jsou pro děti dobou, na kterou se celý rok těší. Nemusí chodit do školy, odpadají jim každodenní povinnosti se psaním domácích úkolů či referátů a mohou si plně užívat volna a léta. I přesto se může stát, že volného času si děti často považují jen prvních pár dní či týdnů a velkou část prázdnin poté prosedí u televize, počítače nebo s tabletem. Zaneprázdnění rodiče na svoje děti nemají čas, prarodiče jsou mnohdy ještě také zaměstnaní a nikdo tedy neví, co pro své dítě vymyslet za zábavu. Jak dětem správně zorganizovat jejich volný čas, aby se nenudily? Jak je smysluplně zabavit, dopřát jim mnoho zážitků a spousty nových prázdninových kamarádů?

Na výchovu dítěte v letních měsících rodiče nemusejí být sami. Pomáhají jim zařízení pro volný čas i neziskové organizace, které pořádají příměstské tábory či pobytové tábory v přírodě, víkendové výlety, týdenní pobyty, letní jazykové nebo filmové školy, kreativní kurzy řemeslných technik, sportovní soustředění a podobně. Záleží jen na rodičích, zda vyhledávají pro své děti zcela ojedinělé a nevšedními zážitky nabitě programy nebo sázejí na aktivity tradiční.

Nesmíme zapomenout také na profesionální chůvy, dětské koutky nebo studenty pedagogiky, kteří ochotně přijímají brigády hlídání dětí. Je ale na každém z rodičů, zda těmto lidem svěří své dítě s klidným svědomím. Zda dokážou důvěřovat jediné osobě, která se o jejich dítě údajně postará, většinou dokonce v domácím prostředí?

Otázkou ovšem zůstává, jak rodiče k organizovaným aktivitám přistupují. Zajímají se o ně a tedy i o další sociální výchovu svého dítěte? Znají všechny možnosti, jak svým dětem organizovat čas a snaží se je aktivně vyhledávat? Jsou pro ně letní akce či tábory pro děti doplněním výchovy anebo jen nástrojem, jak se dětí na čas zbavit?

S bohatou nabídkou aktivit také souvisí finanční situace rodiny i počet jejich dětí. Ne každá rodina si může dovolit poslat své děti na čtrnáctidenní tábor nebo pobyt v zahraničí. Ne každá rodina také pochází ze stejného geografického zázemí. Jak se liší výběr aktivit u rodin, které žijí na vesnici a které ve městech? Není ani jednoduché uspokojit touhy všech sourozenců stejně a rovnoměrně. Pokud jedno dítě rodiče pošlou na jazykový kurz do zahraničí, druhé nebo třetí (pokud jich rodina čítá více) přece nemohou jako náhradou poslat k tetě na „prázdniny do sídliště velkoměsta“! A tím se nabízí další úvaha hodna výzkumu. Má každé dítě potřebu zapojovat se do organizovaných aktivit v cizím prostředí nebo s cizími lidmi? Jsou tábory pro všechny zúčastněné děti přínosem

v rozvoji jejich kompetencí a osvojení poznatků a dovedností k naplnění volného času nebo snad dítě chápe tábor jako nutnost či několikadenní utrpení?

Cílem mojí práce je seznámit se s teoretickými východisky volného času, pokusit se vymezit a definovat obecné pojetí volného času dětí a mládeže, jeho historické i současné pojetí a jeho specifika. Součástí jsou také kapitoly o hře jako organizované aktivitě a následuje praktický výzkum v této oblasti. Ten by měl ukázat, jaké možnosti rodiče pro svoje děti o letních prázdninách mají, jak jsou s nimi spokojeni a zda je využívají.

V praktické části předkládám výzkum a rozbor jeho výsledků. Hlavním úkolem bylo zjistit, zda rodiče dětem plánují volný čas o letních prázdninách, jaké organizace vybírají, zda je nabídka v jejich městě a okolí dostačující nebo jestli při výběru rozhoduje finanční situace rodiny. Výsledky výzkumu doplňuji vlastními poznatky a komentáři.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS DĚTÍ

Obecně volný čas je čas, kdy člověk nemusí pod tlakem závazků vykonávat činnosti, které vyplývají z dělby práce, jeho sociálních rolí, z nutnosti udržovat a rozvíjet svůj život. Někdy se určuje jako čas, který nám zbývá po vyřešení pracovních i nepracovních povinností. Přesněji jej vymezuje charakteristika, jež hovoří o činnosti, kterou člověk podstupuje s jistým očekáváním, vstupuje do ní na základě svobodného rozhodnutí, a která mu poskytuje hezké zážitky a uspokojení. Mezi hlavní funkce volného času řadíme: odpočinek (nutná regenerace pracovní síly), zábavu (obnovu duševních sil) a rozvoj osobnosti (podíl na spoluvytváření kultury). Možnosti a funkce volného času zcela komplexně a v mnoha směrech obdobně vymezil německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski, jež za základní atributy považuje: rekreaci, kompenzaci, výchovu a další vzdělávání, kontemplaci, komunikaci, participaci, integraci a akulturaci. (Hofbauer, 2004, s. 13)

V dnešní době je vynaloženo značné úsilí na to, aby děti i mládež byla nějakým způsobem zabavena. Správné využití volného času je nejen prospěšné pro zdravý fyzický vývoj, ale je i nedílnou součástí psychického vývoje dítěte. Ať už se tento jedinec nachází v klubu, oddíle či v domě dětí a mládeže, má vždy možnost nalézat nové dovednosti, rozvíjet své znalosti nebo prakticky si vyzkoušet rozmanitosti, které běžný život přináší. Tyto činnosti jsou obvykle řízené a je nutné si uvědomit, že přílišná organizovanost dítěti v jistých situacích neprospívá, jelikož omezuje jeho svobodné myšlení a kreativitu. (Havlíčková, 2015, s. 25)

Volný čas dětí je proces postupného i souběžného působení činitelů, jež mají odlišnou povahu a dosah. Děti se nejprve setkávají s vlastním volným časem, následně i druhých lidí v rodině, do níž se rodí a ve škole, jež povinně navštěvují. Zde už poznávají úskalí i možnosti volného času a v tomto ohledu získávají své první zkušenosti. Zatímco děti nemohly samy rozhodovat o své příslušnosti do uvedených prostředí (rodiny, školy), následně vstupují do dalších prostředí, kde se jim (rovněž za podpory dospělých) již nabízejí možnosti alternativní volby. Mohou ve vyšší míře vnášet svá toužebná přání a životní touhy. Již samy rozhodují o svém praktickém konání, kterým rozvíjejí svou osobnost i prostředí, ve kterém žijí. Volný čas ve svém individuálním, skupinovém i společenském rozměru má význam jak pro přítomnost dnešního života dětí a mladých lidí, tak rovněž pro jejich vyhlídku do budoucnosti. (Hofbauer, 2004, s. 56 – 57)

Pedagogiku volného času můžeme zařadit do oborů pedagogiky. Je to obor společenskovední, je to věda o výchově ve volném čase a rovněž teorie výchovy ve volném čase. Často se používá také označení „výchova mimo vyučování“, zvláště při práci s dětmi a mládeží školního věku. Pedagogika volného času je věda velmi mladá, s níž se setkáváme přibližně od druhé poloviny 20. století. V současnosti je její pojmový aparát poněkud neustálený a nejednotný, což je do jisté míry problém celé pedagogiky. V uvedeném pojmu volný čas je vhodné vycházet z rozdělení veškerého volného času, jež má každý člověk k dispozici. Do oblasti povinností můžeme zařadit zaměstnání, péči o domácnost i příslušníky rodiny nebo činnosti, které jsou nezbytně nutné k zajištění biologických funkcí a časových ztrát, jež souvisejí s jejím plněním. (Hofbauer, 2010, s. 65 – 66)

Pedagogika volného času je nedílnou a velmi důležitou součástí života dětí a mládeže. V kostce shrnuto je tím, čím se děti zabývají, když nejsou ve škole. Je mnoho možností, jak využít volný čas. Sportovní a kulturní aktivity, příprava na vyučování, domácí povinnosti, ale i nežádoucí činnosti. Zamyslíme-li se nad samotným pojmem volného času, automaticky nám vyvstane, že hlavním zájmem této pedagogické disciplíny je volný čas trávený určitou skupinou dětí, mládeže a dospělých. Pedagogika volného času se zabývá: prostředky, formami a obsahem pro individuálně a společensky prospěšné trávení volného času, činnostmi zařízení ať už školských nebo jiných a výzkumem toho, jak tráví volný čas současná mládež v podmínkách dnešní společnosti. (Průcha, 2009, s. 92)

Pedagogika volného času se rovněž zabývá zhodnocováním volného času dětí a mládeže ve společenské a výchovné praxi. Po zkoumání všech stránek systému je možné uplatnit komplexní přístup, nabyté poznatky účinně převádět do praxe a tím i tím současný stav měnit k lepšímu. Do systému volného času patří tyto hlavní charakteristiky:

- Je významnou součástí života současného člověka, především pak zástupců mladé generace,
- obsahuje podmínky a aktivity, jež jsou nezbytné pro úspěšné a přínosné prožívání volného času,
- je stále rozšířenější,
- jedná se o cílevědomé i spontánní prožívání volného času,
- k výchově přispívá i tím, že se jeho prostřednictvím zhodnocují volnočasové aktivity,
- udává zásady a různé způsoby podílení se,

- proniká do výchovné a společenské praxe, a je tak nedílnou součástí rozvoje a kultivace člověka i celé společnosti.

(Hofbauer, 2010, s. 10 – 11)

Volný čas se uskutečňuje jak v individuálním, tak i v sociálním životě jednotlivce. Základním vývojovým trendem je rozšiřování volného času. Vše se odehrává v podmínkách, kde dochází k medializaci volnočasového výchovného prostředí. Do života a výchovy všech dětí a mládeže volný čas vstupuje s rostoucí intenzitou. Vznikají široké a plodné oblasti, jež přicházejí se zcela novými možnostmi. Tento vývoj se děje v době rostoucího počtu obyvatel. (Hofbauer, 2010, s. 31)

Mnoho dětí neví, jak využít smysluplně svůj volný čas, aniž by nepodléhalo nudě. Vlastní aktivitu často nahrazuje televize a video. Mnohdy dětem volný čas plánují rodiče, tudíž jim zbývá málo času na hru, kterou by si mohly děti samy zvolit. Chceme děti co nejvíce rozvinout hodinami baletu, jazyků a hudby a mnohokrát narůstá přetížení a stres ze zájmové činnosti. Nabídka, jak využít volný čas, která je uměle vytvořená, se stává více obchodem a hospodářským faktorem a náhražkou přirozených prostor. (Reuysová, 1996, s. 7)

Volný čas bych osobně popsala jako určitý časový úsek, který je tu jen pro mě. Čas, kdy už mám splněny všechny povinnosti jak pracovní, školní, ale i ty domácí. Tento prostor je moje vlastnictví a chci si s ním naložit dle svého. Je samozřejmé, že dětem je nutno pomoci, aby smysluplně využily svůj volný čas. Zároveň si ale myslím, že i ony by část volného času měly naplnit dle svých představ a přání, byť jen tzv. lenošením.

1.1 PRVNÍ CHÁPÁNÍ POJMU VOLNÝ ČAS

Jev označovaný jako volný čas je chápán jako „opak nutné práce a povinností, doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi“. (Pávková a kol. In Průcha, 2009, s. 93)

V podstatě můžeme do volného času zahrnout rekreaci, zábavu, odpočinek, činnosti zájmového charakteru, vzdělávání na bázi dobrovolnosti, aj. Tyto všechny typy činností zaštiťuje a popisuje pedagogika volného času a jejím zájmem tedy je, aby byl volný čas tráven smysluplně, aby byl prospěšný pro jedince, aby rozvíjel individuální zájmy a byl přínosem k seberealizaci každého člověka. (Průcha, 2009, s. 93)

Od dětství po dospělost se rozšiřují a utvářejí možnosti a uplatnění volného času, jeho význam, rozsah i způsob realizace. V pozitivním směru se vyvíjí zájem rodiny i

společnosti o volný čas nejmladších účastníků. Rovněž tím, že se prodlužuje povinná i volitelná školní docházka, se zcela nenásilně nabízí široká škála volnočasových aktivit, kde si jedinci mohou, na základě dobrovolnosti, rozvíjet své zájmy a nadání. Volný čas je dnes vnímán nejen o víkendech, ale má i značný rozsah ve dnech školní docházky. Naprosto ovládl dny a týdny školních prázdnin. Volný čas a volnočasové aktivity se tak staly nedílnou součástí každodenního života nejmladší generace. Značným přínosem pro tyto příslušníky společnosti je všestranný rozvoj rozšiřující časový životní prostor a významné obohacování nejrůznějšími životními volnočasovými aktivitami. Účastníci mohou být jak iniciátory aktivity, tak i ti, kdo je realizují. Volnočasové aktivity by neměly být jen pouhým vyplňováním volného času nebo momentálním a nahodilým doplňkem lidského života, ale i významnou a dobrovolnou činností, jež spoluvytváří vztah ke společnosti, k druhým lidem i k sobě samému. Volný čas je relativně samostatná součást života a jeho specifická napomáhá spojovat a harmonizovat různé stránky rozvoje osobnosti i jednotlivé životní etapy jedince. Otevírá nové možnosti pozitivního rozvoje a v těchto směrech motivuje účastníky k vlastní aktivitě a tvůrčí činnosti a vyvažuje stereotypy denního života, školy a práce. (Hofbauer, 2010, s. 32)

1.2 VOLNÝ ČAS V NOVODOBÉ HISTORII

Z hlediska výchovného zhodnocování volného času dětí a mládeže v 19. století bylo dění naplněno významnými událostmi, předěly i zvraty. Nastal rychlý rozvoj výrobních sil průmyslového kapitalismu a revoluční změny od konce 18. století podporovaly proměnu lidské společnosti. Kromě podstatných změn docházelo k pochopení významu dětí a mládeže a počínající pozornost k potřebám jejich života a výchovy. Tento přístup byl podporován a rozšiřován např. postupným zkracováním délky pracovní doby a začínal se tak vytvářet nový pohled a rozměr. Cílem, jehož bylo postupně dosahováno, bylo získávání dostatku času, jež měl sloužit k regeneraci pracovní síly a neodmyslitelnou součástí byl i prostor pro sebevzdělání a rozvoj zájmů. (Pávková, 2002, s. 24)

1.2.1 OSVÍCENÉ STOLETÍ

V celkovém pojetí jistého úseku života společnosti se promítal boj za osvobození člověka od feudálního společenského zřízení a zásadní proměnou bylo uplatnění odkazu osvícenství. Dědici těchto myšlenek se stali nositeli úsilí o národní a sociální osvobození. Z hlediska svých potřeb a cílů doceňovali člověka jako aktivní lidský subjekt. Úsilí o

výchovné zhodnocování v této nové oblasti na přelomu 19. století bylo nedostatečné a s tím souviselo i velmi malé praktické docenění. Se vznikem povinné školní docházky se děti a mladí lidé osvobodili od námezdní práce a nepatrnými počiny se začínaly tvořit podmínky pro rozvoj volného času, jakožto dobrovolné a volitelné činnosti. Zpočátku však plnila činnost pouze funkci ochrany a nápravy sociálních a výchovných škod. Postupně se do popředí dostávalo její základní poslání a to rozvoj různých, všestranně chápaných stránek osobnosti. Pro rychlý rozvoj týkající se dětí a mládeže byl zásadní vznik prvních sdružení pro dospělé a následně také mládeže a dětí. Možnosti a realizace volného času přestávaly být výsadou šlechty, ale začaly se prosazovat i v měšťanských rodinách, posléze i rodinách dělnických. Na počátku 20. století oblast volného času ovlivnily tři faktory:

- Pojem „Století dítěte“ práce švédské veřejné pracovnice Ellen Keyové, všestranný přístup soudobému dítěti a dětství,
- vydání práce „Teorie zahálčivé třídy“ – úvaha o vzniku volného času jako nové oblasti života člověka a společnosti,
- francouzský zákon o sdružování, jež měnící se situaci ve volném čase akceptoval, propagoval a významně tak pomohl sdružování dospělých i mladých lidí.

(Hofbauer, 2010, s. 20)

1.2.2 NOVÉ FAKTORY 20. STOLETÍ

V průběhu 20. století se projevil zásadní vliv událostí, které vývoj volného času dětí a mládeže podporovaly. Na druhé straně působil často opačně a rozvoj volného času omezoval. Byly to velmi závažné předěly naší, evropské i světové historie. Mezi ty nejdůležitější patřila první a druhá světová válka, tzv. studená válka, emancipační hnutí 60. let, ekologické aktivity 80. let a zánik tzv. východního bloku po roce 1989. V druhé polovině 20. století se ke slovu dostaly nové faktory, jež vycházely ze širších společenských souvislostí a z možností reagovat na potřeby volného času. Volný čas nabýval na rozsahu, razanci a probouzel rostoucí zájem společnosti. Zabývaly se jím vlády jednotlivých zemí, nově vznikající instituce státní a veřejné správy. Zájem o tyto otázky prohloubil vznik vědy o volném čase, pedagogiky volného času a dalších oborů, které byly blízké nebo s nimi spjaté. (Hofbauer, 2010, s. 16 – 22)

1.2.3 VOLNÝ ČAS A SOCIÁLNÍ POLITIKA

V 90. letech 20. století se rozvíjela politika i v České republice a to vzhledem k mladé generaci a jejímu volnému času. Z předchozího období a tehdy převládajícího pojmu výchovy mimo vyučování, začalo již nově být doceňováno volného času jako prostoru života a výchovy mladé generace. Otázky volného času se stávaly nedílnou součástí koncepce celostátní politiky. O něco později se k této praxi připojila větší města a později kraje. Ze zkušeností evropských zemí byly přijímány nové dokumenty a stanovil se další postup v přípravě legislativních opatření. Byly vytvářeny zcela nové podmínky pro rozvoj dětí a mládeže, dotační nebo grantová politika nebo podpora mladých talentů. Byl kladen stále větší důraz na podceňování této oblasti, na stále pasivní trávení volného času dětí a mládeže a velmi malý zájem věnovaný neorganizované mládeži. K otázkám mladé generace se stále obrací pozornost, ať už z pohledu dnešního či nadcházejícího nebo z hlediska generačního, demografického, rozvoje regionů nebo investování do lidských zdrojů. (Hofbauer, 2004, s. 147 – 148)

Sociální politika k volnému času dětí a mládeže se měla stát nástrojem všestranného rozvoje jednotlivců, jejich sociálních, věkových a zájmových skupin i mladé generace jako celku. Dalším úkolem byla její ochrana proti nepříznivým vlivům. Nedílnou součástí nyní je i reedukace a resocializace dětí a mladých lidí, kteří jsou postiženi zdravotními obtížemi, sociálním vylučováním a negativními závislostmi. Je to způsob, jak podněcovat a umocňovat dobrovolnou účast dětí a mladých lidí na aktivitách, jejichž základem je četnost a možnost volby. Tento aspekt nabývá na významu obzvláště v posledním období. (Hofbauer, 2004, s. 139)

1.3 SOUČASNÝ POHLED NA VOLNÝ ČAS

Volný čas je neodmyslitelnou částí lidského života mimo čas pracovní (např. návštěva školy) a čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka, provoz domácnosti, chod rodiny, péči o děti a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou po splnění daných povinností a potřeb, má člověk k dispozici pro činnost sebevytvářející a sebeurčující. Tím může být rozvoj zájmové sféry, zábava i odpočinek, zlepšení kvalifikace nebo účast na veřejném životě. (Hájek, 2008, s. 10)

Volnému času se věnuje celá škála oborů, ale i jednotlivých autorů. Proto není vůbec jednoduché najít definici, která by vyhovovala všem potřebám a požadavkům.

Základní a jednoduché vysvětlení volného času nabízí Pávková (1999, s. 13) která proti sobě staví volný čas a čas strávený povinnostmi a prací. Vyčleňuje jej jako dobu, kde si jedinec může vybrat činnost, kterou dělá rád a dobrovolně, a přináší mu pocity relaxace, uspokojení či uvolnění. Do doby specifikované jako volný čas nepatří věci, jež sice děláme mimo pracovní dobu (popř. školní vyučování), ale jsou součástí našeho každodenního života.

Docela shodný pohled na volný čas má také Jiří Němec (2002, s. 17) který se s Pávkovou ztotožňuje především v tom, že volný čas je čas, ve kterém člověk nejen svobodně volí, ale vykonává takové činnosti, které mu přinášejí potěšení, radost, odpočinek a zábavu a navíc ještě doplňuje to, že tyto činnosti obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, a v mnoha případech i schopnosti tvůrčí.

Domnívám se, že pokud člověk objeví takovou aktivitu, která jej, byť i s velkým nasazením a odříkáním jiného, maximálně naplňuje, je to jen ku prospěchu v následném pracovním nasazení. Člověk je zahlcen pocitem uspokojení a příští aktivita se tak stává zcela přirozeným přesunem k povinnostem v zaměstnání.

1.3.1 VOLNÝ ČAS – UKAZATEL ŽIVOTNÍHO STYLU

Jak využíváme volný čas, je jedním z ukazatelů životního stylu. Jakou hodnotu volnému času jednotlivci přisuzuje, i podle toho jej lze začlenit. Pro mnoho lidí je práce tou největší hodnotou a plnění povinností se jim stává jediným životním posláním. Proto volný čas posuzují jako něco nesprávného, ba dokonce nepatřičného. Bylo by ideální, kdyby člověk dokázal složku pracovní i svůj volný čas uvést do rovnováhy, protože obě období jsou v jeho životě stejně důležité. Rovněž je velmi podstatné si uvědomit to, aby nenastal případ podceňování nebo přeceňování volného času. Z hlediska volného času je významné v jaké společnosti a s kým jej převážně prožíváme. Některý jedinec dává přednost samotě, jiný naopak potřebuje rušnou a velkou společnost. První zkušenosti s využíváním volného času máme z rodiny a rodiče nám jsou prvními vzory. I životní styl v rodině hodně napoví, jaký význam jednotlivci, děti i rodiče volnému času přisuzují a zda jsou ochotni a kolik, za své volnočasové aktivity zaplatit. Proto i v hledání životního partnera je jedním z hledisek při výběru, posuzování jeho vztahu k volnému času a zájmům. Kvalitní osobní záliby člověka jsou obrovskou celoživotní oporou. Tyto zájmy a záliby dokážou člověka podržet v mnohých životních situacích a ztrátách. Bylo by velmi

krásné, kdyby člověk dokázal se svým volným časem naložit tak, aby s ním rozumně hospodařil a uvědomoval si jeho životní hodnotu. (Pávková, 2002, s. 28 – 31)

Důstojný způsob využívání volného času se v současné době stává závažným mravním problémem. Kultura v současnosti je pod vlivem vědecko-technické revoluce a díky ní došlo nejen ke změnám v sociální oblasti, ale i oblasti zvyků a přehodnocení významu práce, kdy se dnes přebírá model života naplněného prací. Z tradičního modelu je nám známo, že ten, kdo měl volný čas, byl přiřazován k vyšší třídě. Dnes se takovým znakem stává nedostatek volného času a naplnění celého života profesionálními aktivitami. (Kubík, 2009, s. 5)

Jsem zastánce toho názoru, že v současné době má každý možnost si životní styl upravit dle svého. Ať je chudý, či bohatý, ať pochází z velké, či malé rodiny, ať je vysokoškolsky vzdělaný, či vyučený. Každý je jedinečný a záleží jen na něm, kterým směrem se vydá a jaké priority si stanoví.

Rozhodnutí, jež vznikla z vlastní vůle, pro svébytné aktivity v mimoškolní oblasti, které jedinci přinášejí pocit naplnění a sebeuspokojení, je typické a zcela zásadní pro výchovu ve volném čase. Povinná školní docházka bezesporu přináší celou škálu společensky zásadních výhod, ale faktem zůstává, že z psychologického hlediska, pokud něco musíme, náš prvotně subjektivní zájem se proměňuje na astenickou povinnost. V nemálo případech se pro mnohé stává školní docházka nevyhnutelnou a mnohdy ne vždy příjemnou nutností. Zatímco činnosti ve volném čase dýchají svobodou a existenčním naplněním každého z nás a stávají se tak životním smyslem. S předchozí analogií souvisí i otázka vnitřní a vnější motivace. Povinnost ve škole souvisí s vnější motivací, volnočasové činnosti jsou prosyceny vnitřním zájmem a touhou jednotlivce zdokonalit se a současně toužebně prožít očekávaný a vyhrazený čas. Není neobvyklé, že mnozí rodiče používají zákaz odpoledního kroužku jako osvědčenou výchovnou metodu. Je velmi promyšlené, že se v mimoškolních činnostech zcela záměrně vyhýbáme hodnocení, jež by některé děti stavělo do průměru či podprůměru. Je zde zvoleno pedagogické působení na individuální možnosti či výzvu, ať si jedinec sám vybere, zda si danou činnost zkusí, či nikoliv. V oblasti volného času si děti volí dle svého zájmu obsahové zaměření a někdy jsou i vyzývány, aby se spolupodílely na výběru činností. Ve chvíli, kdy si účastníci stanoví svůj vlastní program, cíle, kterých chtějí dosáhnout, ztotožní se s těmito aktivitami natolik, že jsou schopni za ně nést zodpovědnost. Tím jsme se dostali až k výchovnému cíli, který by měl být naplňován a v mládeži vytvářet pocit smysluplnosti a užitečnosti. (Němec, 2007, s. 11 – 13)

1.3.2 MNOHOSTRANNOST VOLNÉHO ČASU

Volný čas se otevírá objektivní skutečnosti, potřebám a zájmům dětí a mládeže. Volný čas je oblastí dobrovolného rozhodování a konání. Člověk do jeho aktivit nemusí vstupovat a ani se na nich podílet. Může se jich nezúčastňovat a volný čas trávit nicneděláním a v horším případě vysloveně nežádoucím jednáním. Volný čas se pak stává prázdným, prozaháleným, marným, či naplněným protispolečenskou činností, která ohrožuje začlenění osobnosti účastníka, druhých lidí nebo jejich vzájemných vztahů. V kladném případě je to naopak čas osobního poznávání, radostí, citových zážitků z úspěšné realizace svobodně zvolených aktivit. Proto mnoho záleží na obsahovém a cílovém zaměření aktivit a na míře každého účastníka. Shoda mezi nabízenými možnostmi a jejich skutečnými výsledky umožňuje volný čas výchovně zhodnocovat a současně přispívat k rozvoji jedince a jeho skupin, mladé generace, celé společnosti. Volnočasové aktivity se uplatňují v sociálních, přírodních a výchovných prostředích a zahrnují členitou soustavu činitelů, do nichž účastníci aktivit vstupují. Jejich vstupy se uskutečňují souladně i rozporně. Jednotlivá prostředí vznikla poměrně rychle a dynamicky se dále rozvíjejí. Rozšiřování volného času v jednotlivém i společenském rozměru umožnilo všestranný rozvoj soustavy aktivit. Je možné pronikat hlouběji k obsahům, rozvíjet různé stránky osobnosti či se seznamovat s jejich různými oblastmi. Aktivity se v průběhu vývoje rozčlenily, postupně se specializují a navazují na sebe zájmové kroužky, příležitostné přehlídky, soutěže a další činnosti. Vedle nich se rozvíjejí aktivity oddychové a rekreační. Jejich mnohostrannost vyžaduje různé typy dobrovolných a profesionálních pracovníků. Podněcuje a umožňuje tvořivost a novátorství, interaktivitu. K dětem a mladým lidem přistupuje citlivě a s respektem. (Hofbauer, 2004, s. 27 – 36)

Vstup lidstva do nového tisíciletí je zcela určitě zlomovým okamžikem, kdy nastávají změny ve všech oblastech vývoje současného světa. Pojem volný čas se dnes dělí ze dvou důvodů. Má se za to, že v souvislosti s rychlou dynamikou produktivity práce postupně roste i kapacita volného času. Jako důsledek této skutečnosti se promýšlí možnost a meze forem jeho trávení. Volnočasové činnosti dětí a mládeže by měly být touhou prožívat to, co nepatří ke každodenní náplni školní docházky. (Sekot, 2007, s. 53 – 54)

Volnost a svoboda na straně jedné a zodpovědnost a povinnost na straně druhé se pro mnohé staly neúnosnou zátěží a neřešitelným problémem. Proto nejpříjemněji prožitou svobodou je volný čas. Zkracováním času potřebného k uspokojování sociálních a

biologických potřeb a s rostoucím podílem volného času, rostou i problémy jeho efektivního sociálně pozitivního využívání.

Jak děti rostou, získávají i rostoucí škálu sociálních dovedností, tím i nové strategie, jež využívají ke vzájemnému působení na své okolí. Každé z dětí se ve vztahu se společnostmi výrazně liší. Některé z dětí dávají přednost spolupráci, jiné jsou zase samotářské. Někdo potřebuje trávit čas se svými vrstevníky, jiné dítě je úzkostlivé a necítí se dobře v mnoha situacích, jež mu život přináší. I na to je potřeba brát zřetel při trávení volného času dětmi. Není překvapením, že sociální dovednosti dítěte ovlivňují i kvalitu přátelství, trávení jeho volného času, poté celého života. (McDevitt, Ormrod, 2004, s. 548)¹

Sociální pedagogika a sociologie si uvědomují, že jakým způsobem tráví volný čas pubertální mládež a adolescenti s sebou nese určitá společenská rizika. Proto společnost a její výchovné instituce musí na tento stav brát zřetel. Prapříčina asociálních forem trávení volného času se musí hledat u té části mladé generace, která se neumí bavit. Nuda naplňuje volný čas především u pubertální mládeže. Lidem trpícím nudou chybí touha po poznání, nedovedou snít a nechce se jim přemýšlet. Nudu prožívá člověk, který se nedokáže orientovat ve světě, neví, co má dělat, provází jej pocity bezmocnosti a beznaděje. Podstatou nudění se je absence zábavy. Způsob, který ovlivňuje trávení volného času, se celkově podílí na utváření osobnosti ve všech jejích rozměrech. Rozhodnutí o způsobu trávení volného času je podmíněno závislostí mentální vyspělosti jedince ať už v dětství nebo dospívání. (Spousta, 2007, s. 47 – 48)

1.4 VOLNÝ ČAS DĚTÍ V DOBĚ LETNÍCH PRÁZDNIN

Zařízení pro volný čas dětí a mládeže o prázdninách tvoří nedílnou součást sítě těchto organizací. Podstatnou částí jejich zájmu a zaměření jsou letní prázdniny, které tak umožňují vícedenní pobyt v kolektivu vrstevníků nebo na společných rodinných aktivitách. Dostávají se nám typy zařízení individuální, rodinné a sociální dovolené. Existuje několik podob, které se vzájemně kombinují a spojují, ale jedno mají společné a to realizaci

¹ As children grow older, they acquire a growing repertoire of social skills, strategies they use to interact effectively with others. Yet children vary considerably in their social competence. Some are courteous, know how to initiate and sustain conversations, and regularly cooperate and share with peers. Others are less skilled; they may be anxious and uncertain in social situations and keep to themselves, or they may shout, call names, use physical aggression, and in other ways alienate their age – mates. Not surprisingly, young people's social skills affect the number and quality of their friendships.

² We can teach so many different topics, concepts, and skills in our fields and still not know the way to connect the information to the learner. The ability to connect information to the learner is called instructional design or pedagogy. No amount of instructional pedagogy will woo the learner if she does not connect to the

volného času s výchovným prvkem, sociálním zřetelem a mnohdy i komerční činností. Mezi základní typy zařízení patří tzv. základny volného času s prostým vybavením ve městě a přírodě, prázdninové vesničky, kde je možnost vlastního vaření a probíhá zde život jednotlivě nebo s dalšími rodinami. Oblíbenými se staly prázdninové kluby a vesničky volného času, jež jsou zaměřeny na krátkodobé pobyty, prázdninové pobyty pořádané odbory nebo aktivity pro handicapované. (Pávková, 2002, s. 167 – 169)

Tradiční aktivity jednotlivých zařízení jsou děleny na pravidelné, příležitostné, prázdninové, organizování soutěží, příprava pracovníků volného času dětí a mládeže a obecné zkušenosti z těchto činností. (Hofbauer, 2004, s. 89)

V posledních pěti letech se setkáváme s velkým nárůstem dětí, které chtějí trávit část prázdnin na některém z příměstských táborů. Tuto variantu považuji za přínosnou, jelikož dítě je součástí organizované aktivity, ale po jejím skončení odchází opět do svého rodinného prostředí na večerní „program“. Po organizovaném programu letního dne stráveného na příměstském táboře tedy může následovat čas trávený s rodiči nebo si dítě užívá svého volného času dle zájmů a aktuálních potřeb ve svém známém prostředí. Tyto tábory mají také své vyhrazené prostory nebo základny. Dle Pávkové (2002, s. 123) je činnost přímo řízena nebo organizována pedagogickým pracovníkem a je i vymezena časově. Příměstské prázdninové tábory jsou tedy typickou formou příležitostné činnosti. Je to nabídka řady akcí pro děti v určitém období a má povahu sociální služby pro děti zaměstnaných rodičů o prázdninách. (Pávková, 2002, s. 123)

Pávková (1999, s. 89) ještě vysvětluje, že táborovou činností je rozuměna ta organizovaná činnost s dětmi, mládeží i s rodiči a dětmi, která je provozována v době dlouhodobého volna tj. o jarních, letních, či vánočních prázdninách. Obvyklá doba trvání tábora není zpravidla kratší než pět dnů.

2 ORGANIZOVANÉ AKTIVITY PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH

Organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách stále přibývá. A není se čemu divit. Vždyť věková hranice odchodů do důchodu se stále zvyšuje a mnoho dětí tak ani nemá možnost trávit “klasické prázdniny“ u babičky a dědečka. Rodiče jsou stále častěji nuceni dávat dítě někomu na hlídání. Jaké jsou možnosti a co všechno lze od organizované aktivity očekávat? Rozvíjí se zde dítě nebo jen “čeká” než se zase půjde v září do školy a nastane obvyklý režim? V následujících kapitolách se pokusím do této problematiky nahlédnout blíže.

2.1 DÍTĚ A HRA

Co vlastně znamená hra v životě dítěte? Jedná se o aktivitu dítěte, která je ve své podstatě tou nejpřirozenější. Metodické zásady, které platí při zařazování her do výchovné a vzdělávací činnosti, by měl znát každý pedagog. Všeobecně platí to, že je dobré vědět, na kterou psychickou funkci hra působí nebo kterou dominantně rozvíjí. Nebo je-li zaměřena na zapojení dítěte do skupiny vrstevníků, tedy na jeho socializaci a zlepšení komunikace. Jedinec by měl znát, pro koho je hra určena a jedná-li se o chlapce, či dívky. Rovněž by se nemělo zapomínat na přidělování rolí jednotlivým dětem. Pedagog musí kontrolovat i mimo poznávací procesy dětí. (Zelinová, 2007, s. 14)

Dost často se říká, že hra je „život nanečisto.“ Hra umožňuje lidem zkoušet nové role a typy chování, zkoumá jiné způsoby interakce s okolím, experimentuje a tím ve hrách vzniká modelový svět. Můžeme se tedy zeptat, jak je hra s normálním životem propojená? Zejména emocemi, procesy a interakcí, ke které dochází v průběhu hry. Děje, které nastanou při hře v jejím umělém prostředí, často přinášejí reálné a často i trvalé účinky. Ve hře nejde ani o vyučování nebo předávání informací, ale o nabídku, kdy si sám jedinec zkusí, co to s ním udělá, až to bude doopravdy. U hry se setkáváme s tím, že plní několik různých funkcí najednou. Musíme mít stále na paměti, že hra je prostředek a ne cíl. Nejenže usiluje o výchovný efekt u zúčastněných, ale hra dovede zaujmout účastníky, je zdrojem zábavy a spousty dalších emocí. (Holcová in Franc, Zounková, Martin, 2007, s. 66 – 67)

Pedagog by se měl ptát, proč mají děti rády hry? Je to soutěživost nebo pocit úspěchu při výhře. Měl by sledovat děti při hře, aby případně přiměřeně reagoval a vyvážil možný negativní dopad hry na psychiku. (Zelinová, 2007, s. 14)

Své nezastupitelné místo mají hry v rekreačních a odpočinkových činnostech a jsou rovněž součástí všech druhů a typů činností ve výchově mimo vyučování. Podle svého charakteru ovlivňují biologický, psychický i sociální rozvoj jedince, což znamená, že působí na rozvoj všech stránek osobnosti. Podněcují pohybovou aktivitu, poskytují nenásilné získávání zkušeností, dovedností, poznatků a rozvíjení schopností. (Pávková, 2002, s. 89).

2.2 ORGANIZOVANÉ AKTIVITY PRO DĚTI Z HISTORICKÉHO HLEDISKA

Činností církve nám začínají evropské dějiny pedagogiky volného času. Katolická církev byla dominantní v jižní, střední a západní Evropě, církev protestantská pak na severu. Kalendářní neboli církevní rok pro dospělé i děti naplňovaly události a činnosti, jež vedly k bezpečnému a zákonitému dělení času a jeho náplně. Církevní svátky, poutě, neděle či adventy a máje, to vše bylo lidmi přijatou a pravidelnou náplní volného času. (Spousta, 1994, s. 154)

Po skončení třicetileté války (roku 1648) přicházely počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti a byly spjaty s novým způsobem života ve městech a na vesnicích i s jistými proměnami práce. V průběhu 17. století vznikaly ve městech kavárny, kluby a spolky a bohatší vrstvy obyvatelstva si budovaly víkendové domy. V průběhu 19. a zvláště 20. století se volný čas stal významným rozměrem každého lidského života, i když nejprve spíše ve vyšších vrstvách a ve městě. Podíváme-li se na děti, lidé si velmi brzy uvědomili, že pokud o ně nebude po vyučování postaráno, budou vyrůstat v malé a neužitečné nezbedy, společnosti škodlivé živly, kdy jejich náprava v kázních pak pohltí značnou část státního důchodu. Pro dítě i mladého člověka se stal tento proces součástí jeho osvobozování od výchovné podřízenosti a od praktikujících sociálních vazeb. Pro zmíněné byla umožněna dobrovolnost volby činnosti a účast na ní, aniž by nastalo manipulování ze strany dospělých a bylo podporováno úsilí, jehož cílem bylo zrušení či omezování podřizování se dítěte. U nás do popředí vstoupil zájem o nové stránky osobnosti, rozvoj umělecké, tělesné a rukodělné výchovy a činnosti a vznik nových dobrovolných sdružení dětí a mládeže. Jednalo se zejména o sportovní činnosti, tělovýchovná sdružení (např. Sokol v roce 1862) a jiné. (Pávková, 2002, s. 20)

Vznikala pouze sdružení dospělých, jež poskytovala sociální ochranu dětí a mladých lidí. Postupně však také pro výchovné působení mezi mladými lidmi a dětmi. Na počátku 20. století byl dalším krokem vznik sdružení samých dětí a mladých lidí a do tohoto období se datuje i skauting v pojetí severoamerického přírodovědce a prozaika Ernesta Thompsona Setona a Roberta Stephensona S. Baden-Powella. Na výchově mladé generace tehdejšího sovětského Ruska se podílely pionýrské organizace. Do mezinárodního kontextu rovněž vstupovaly organizace dětí a mládeže sociálně demokratických stran nebo náboženská sdružení inspirovaná převážně katolickou církví. (Hofbauer, 2004, s. 99 – 100)

Pojem volný čas se ve dvacátém století stal problémem dělníků, což bylo dominantní pro kategorii průmyslové společnosti. Termín „volný čas“ v roce 1902 našel i odborářské uplatnění. Pojmy „pracovní doba“ a „volný čas“ se náhle ocitly proti sobě. Nastala situace, kdy práce ve volném čase byla nepřijatelná a byl vyžadován „regulovaný volný čas“. Po druhé světové válce probíhal vývoj práce a volného času následovně:

- První fáze, asi do roku 1950 – práce je rozhodující morální hodnotou společnosti, ukazuje lidem a uspořádá jim život,
- druhá fáze, do roku 1980 – práce ztrácí dominantní postavení, pracovní činnost je chápána jako nutnost zabezpečení živobytí,
- třetí fáze – ztráta důležitosti práce, nepřipravenost jedince na vyhovující formy trávení volného času, vzniká rozpor hodnot pro člověka.

(Vážanský, 2001, s. 25)

V naší zemi druhá světová válka, společně s nacistickou okupací, zcela zpřetrhala vývoj společenského života. K moci se dostala komunistická strana (roku 1948) a sovětský vliv prostoupil všechny sféry života. Docházelo k tomu, že byly nuceně slučovány sportovní a mládežnické spolky, avšak demokratické toky se nikdy nepodařilo nadobro umlčet. V této době byly postupně začleňovány nepatrné prvky turistiky a sportů v přírodě ať už do školního vzdělávání nebo do podoby školních výletů, lyžařských kurzů, škol v přírodě nebo letních sportovních soustředění. I přes tlak a dohled komunistického režimu na půdě Socialistického svazu mládeže vznikaly nové pokusy výchovy v přírodě. (Franc, Zouňková, Martin, 2007, s. 13 – 14)

Od poloviny šedesátých let došlo k poznání, jak významnou oblastí je volný čas v životě dětí a mládeže. Ve většině evropských zemí vznikaly příznivé podmínky pro rozvoj volného času zavedením pětidenního pracovního i školního týdne a zkracováním pracovní

doby dospělých. V mezinárodním měřítku byla postupně doceňována jak teorie, tak i praxe volného času. (Hofbauer, 2004, s. 16 – 17)

V devadesátých letech dvacátého století se evropská společnost začala zcela zásadně proměňovat. Do popředí vystoupily společné cíle a novým východiskem se stala mezinárodní Úmluva o právech dítěte, jež byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989. Stávající jednotné pionýrské organizace se staly pouze jedním z velkého počtu subjektů této oblasti. Předválečná sdružení Junák, YMCA, či nábožensky orientovaná, u nás obnovily svou činnost. Vznikla nová sdružení, a to na výchovu v přírodě zaměřená sdružení (Duha) nebo asociace pro mládež zabývající se vědou a technikou (AMAVET), na domy dětí a mládeže se přeměnily bývalé domy pionýrů a mládeže. Nastalo období, kdy jednotlivé organizace a sdružení začaly mezi sebou komunikovat, spolupracovat a sbližovat se. Nápomocny tomu byly i mezinárodní kontakty mladých lidí. Byla přijímána zásada, kdy je možné učit se od druhých. (Pávková, 2002, s. 26 – 27)

Ve 21. století navazuje Evropská unie a Rada Evropy na dosavadní zkušenosti získané v minulosti a to nejrozličnějšími způsoby. Jedná se především o granty a projekty, ve stínu nezůstávají ani dlouhodobé kampaně či publikační činnost. Doceňuje se strategický význam mladé generace a především její spoluodpovědnost za budoucnost našeho světa. (Hofbauer, 2004, s. 159 – 161)

V dosavadním vývoji vznikly a dodnes působí různé typy sdružení dětí a mládeže. V současném vývoji se v nich dnes projevuje obsahové rozlišení a docenění zájmovosti. Zcela zvláštní význam mají sdružení, která si dávají za úkol všestranně působit, jsou právně i společensky uznána a svým členům umožňují participaci. (Hofbauer, 2004, s. 104)

2.3 POSKYTOVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT

Smysluplným naplňováním volnočasových činností je možné pokusit se o zlepšení podmínek, jež budou cíleně naplňovat předem daná stanoviska v budování kvalitních možností sportovního, kulturního a vzdělávacího vyžití za účelem zatraktivnění dané organizace, spolku či nadace, vedoucí ke spokojenosti dětí i rodičů. Spoustu organizací či volnočasových center, jež dnes nabízí nejrozličnější víkendové a prázdninové pobyty, tábory, či aktivity v oblasti zážitkové pedagogiky musí počítat s odborným a kvalifikovaným personálem, vhodným a bezpečným prostředím a materiálním zabezpečením pro všechny své činnosti.

Aktivity volnočasového charakteru, zejména o prázdninách, se často konají v prostorách často k tomuto účelu původně určených. Uskutečňují se v původním, či přizpůsobeném prostředí městském nebo přírodním a zároveň podněcují vznik nových činností a typů zařízení. Vyhledávaným prostorem realizace volného času se stala příroda a místa přitažlivá historicky nebo umělecky. Stále více roste i zájem o aktivity sportovní. Také parky a další zelené plochy jsou postupně opatřovány vhodným vybavením a mění se tak ke specifickému aktivnímu odpočinku. (Hofbauer, 2004, s. 79 – 83)

Mnohé volnočasové činnosti uskutečňované v přírodě současnému člověku umožňují se do ní dočasně vracet a nahrazovat tak odtrženost od tohoto přirozeného prostředí života. Proto se v přírodním prostředí uplatňují volnočasové aktivity různými způsoby. Mnozí lidé v tomto prostředí trvale žijí a pracují, někteří se do přírody vrací ve svých volných chvílích. Takto vznikl a nadále se rozšiřuje velký a nadějný prostor pro nepřeborné množství tradičních i nových, organizovaných i spontánních činností, jež přinášejí relaxaci a oddych, společné a individuální zážitky, poznání, emoce, vzpomínky i podněty. (Hájek, 2008, s. 15 – 16)

Druhým místem inspirace a realizace výchovného zhodnocení volnočasových aktivit a rovněž i základním zdrojem obsahu jsou prostředí, prostory a zařízení v obcích, městech a regionech. Těchto činností se účastní různé skupiny zájemců odlišující se pohlavím, věkem, sociálním začleněním, profesní a zájmovou orientací. Zmíněné prostředí, prostory a zařízení umožňují nejen jednorázové, ale i vícedenní činnosti, pravidelného, či dlouhodobého charakteru. Volnočasové aktivity více využívají náměstí, ulice a další městské prostory pro příležitostné, divácké nebo účastnické aktivity. (Hájek, 2008, s. 22 – 23)

V posledních letech stále více vznikají nová volnočasová prostředí, různé druhy aktivit i zařízení, které vyjadřují potřeby volného času dětí a mládeže, jež nebyly dosud brány v úvahu, ještě neexistovaly a zůstávaly tak nerealizovány. Nyní se začala objevovat hřiště dobrodružství, zařízení pedagogiky zážitku, domy ekologické výchovy a mnohá další podporující pobyt v atraktivním přírodním prostředí. Mezi společné rysy zařízení pro volný čas dětí a mládeže a při uskutečňování organizovaných aktivit, jež napomáhají zájemcům uskutečňovat jejich volnočasové činnosti, patří také služby jako např. zapůjčování potřeb pro turistické, sportovní, technické a další zájmové činnosti nebo vytváření vhodných prostorů pro pobyt v přírodě. (Hofbauer, 2010, s. 104 – 105)

Typickou aktivitou volnočasového charakteru jsou tábory a soustředění nejrozličnějšího typu, jež se uskutečňují na základě dobrovolné účasti dětí a mladých lidí,

v mnoha případech během prázdnin. Děti tak návazně pokračují ve své celoroční zájmové činnosti, mají možnost intenzivně se jí věnovat ve zcela jiných, náročnějších a současně přívětivějších podmínkách táborů nebo soustředění. V 90. letech minulého století se značně rozšířilo množství pořadatelských subjektů, jež začaly pořádat tábory a prázdninové pobyty s nejrůznějším zaměřením, obsahem a metodami. Ovšem jedinečné a zvláštní postavení v tomto ohledu mají prázdninové aktivity domů dětí a mládeže, jimiž navazují tato zařízení na svoji celoroční zájmovou činnost. (Hofbauer, 2010, s. 112 – 113)

Domnívám se, že pedagogičtí pracovníci jsou pro svou všestrannost ideálními organizátory táborů a soustředění s vybraným tématem, či zaměřením. Kdo více by měl znát schopnosti, zájmy, nadání a přání dětí, ale i jednotlivé metodiky než ten, kdo se této činnosti věnuje každý den, připravuje odpolední náplň zájmového útvaru s daným zaměřením, organizuje soutěže, víkendové pobyty nebo již zmíněné tábory? Jelikož zákon momentálně neomezuje ani nijak neupravuje (až na hygienické a jiné specifické předpisy) podmínky pořádání takovýchto akcí, je na každém z nás, zda se do aktivity pro děti a mládež zapojí, či nikoliv. Pedagogické vzdělání je každému samozřejmě výhodou, ale ne omezením. Proto dnes existuje mnoho soukromých subjektů, které se na organizované letní aktivity zaměřují.

Znalost bezpečnostních předpisů je jedním z nejdůležitějších ukazatelů v práci s dětmi. Bezpečnost proto není pouze jen fyzická, ale i sociální a psychická. Znalost bezpečnostních předpisů je předpokladem a rovněž i nedílnou součástí profesní přípravy pedagogických pracovníků. Je neobyčejně důležité zajištění bezpečnosti, kdy je nutné zvažovat všechna možná rizika a přijímat opatření k jejich eliminaci, popřípadě alespoň minimalizaci. O přijatých opatřeních je vedena dokumentace, z níž je doložitelné, že daná opatření nebyla jen formální. Pedagogický pracovník seznamuje účastníky volnočasových aktivit s nebezpečím, jež může být ohrožující pro jejich zdraví a bezpečnost. Každý typ zařízení má svá specifika a struktura daného vnitřního řádu je značně odlišná, protože vychází z místních a konkrétních podmínek. (Hájek, 2008, s. 183 – 187)

2.4 SUBJEKTY POSKYTUJÍCÍ ORGANIZOVANÉ AKTIVITY DĚTEM

Není zcela přesně vymezeno, kdo může poskytovat organizované aktivity dětem. Mohou to být jak organizace státní, tak komerční či církevní, příspěvkové nebo podnikatelské subjekty.

Děti a mladí lidé své volnočasové aktivity realizují sami nebo se zúčastňují těch, které připravují dospělí a to v jejich zájmu a za jejich spoluúčasti. Na základě různorodosti obsahu, četnosti, růstu účinnosti volnočasových aktivit a realizačních způsobů se jedinec stává nejen posluchačem a divákem, ale i aktivním účastníkem, spolutvůrcem nebo samotným organizátorem. Takto se současně podílí i na pozitivní proměně společenské a přírodní a skutečnosti i sebe samého. Již do předškolního věku dnes pravidelně pronikají zájmové činnosti a to nejen v průběhu školního roku, ale i o prázdninách. Tím umožňují účastníkům zvládat různé obsahy a způsoby aktivit s nimi souvisejících a vstupovat dříve než kdykoliv v minulosti do nových prostředí. Ve věku dětí a mládeže mají aktivity volnočasového charakteru za podpory dospělých (rodičů, učitelů, pracovníků volného času) pozitivní vliv na vytváření vztahů k okolí, rozvoj osobnosti, na přípravu na individuální a společenské uplatnění v rodině, práci i samotném volném čase. (Hájek, 2008, s. 27 – 28)

Někteří pedagogičtí pracovníci se domnívají, že učitelé i děti to dnes mají těžší než dřív. Existuje mnoho teorií, jež se snaží tyto změny vysvětlit. Víme, že rodinní příslušníci tráví spolu méně času a děti jsou častými konzumenty televizních programů. Děti méně sportují a mnoho z nich se i nepravidelně stravuje. Žijeme v době plné protikladů. Rodiče i děti mají víc možností, jak se bavit a přesto se často nudí. (Vopel, Klaus, 2009, s. 8 – 9)

V dosavadním vývoji vznikly a dodnes působí různé typy sdružení dětí a mládeže. Sdružení vznikala a rozvíjela svou činnost z různých společenských a výchovných příčin a rovněž v odlišných podmínkách jednotlivých zemí. V současném vývoji se v nich dnes projevuje obsahové rozlišení a docenění zájmovosti. Zvláštní význam najdeme u sdružení, která si dávají za úkol všestranné působení, umožňují participaci svých členů a jsou právně i společensky uznána. (Hofbauer, 2004, s. 103 – 105).

Střediska volného času (dále jen SVC) jsou zpravidla právní subjekty. Domy dětí a mládeže jsou zařízení s především zájmovou působností. Zabývají-li se pouze konkrétní zájmovou oblastí, jsou to stanice mladých techniků. Dalšími výraznými subjekty pracujícími s dětmi a mládeží jsou občanská sdružení a organizace dětí a mládeže, která se věnují dětem i mládeži. Na území celé republiky působí řada organizací (Pionýr, Skaut, Duha, Sokol). Značné množství sdružení má pouze místní působnost (např. sdružení přátel při školách a školských zařízeních). Podle zákona o sdružování občanů je ustanovena řada sdružení. Zakládat je mohou občané (ale i právnické osoby), načež se, se všemi náležitostmi z toho plynoucími, stávají právnickými osobami. Nestátní neziskové organizace (NNO) pracující s dětmi a mládeží představují kromě škol a školských zařízení

důležitý prvek v aktivním využití volného času dětí a mládeže a vytváření žádoucí nabídky činností, jež významnou měrou doplňují výchovně-vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Zcela nezastupitelnou roli ve vytváření společensky žádoucí nabídky aktivit volného času mají obce se samostatnou působností. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá, že je nezbytně nutné vytvářet předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí. Dalšími ustanoveními pozoruje péči obce o ohrožené děti. (Hájek, 2008 s. 141 – 153)

Dalšími značně početnými subjekty jsou různí organizátoři a provozovatelé nabídky volnočasových aktivit pro děti na komerčním základě. Zřizují se jako živnosti. Mohou se zaměřovat na sociální služby pro zaměstnané rodiče (hlídání dětí spojené s některými aktivitami), na získání dovedností (výtvarné, či hudební). Specifickou oblastí jsou nejrozličnější provozovatelé táborů a dalších aktivit, protože volnočasové aktivity a práce s dětmi nejsou vázané živností a není pro ně vyžadovaná odborná způsobilost. Nelze se rovněž nezmínit o subjektech typu internetových kaváren, diskoték, či heren, jež na základě komerce a bez výraznějšího výchovného působení, nabízejí různé aktivity ve volném čase. (Hájek, 2008 s. 141 – 153)

Místní a regionální orgány zpracovávají praktické směry a zásady své politiky vzhledem k mladé generaci a různým oblastem výchovy a jejího života, na základě relativně uzavřených prostorových vztahů. Vzhledem k počtu obyvatel a velikosti své plochy mohou relativně samostatně působit rovněž mezi svými nejmladšími občany a vytvářet vlastní politiku vůči nim. (Hofbauer, 2004, s. 117)

Často se v literatuře setkáváme s pojmem neformální vzdělávání, což v naší oblasti znamená „práce s mládeží“ a tento pojem se tak významově posouvá od samotného vzdělávání. Tyto aktivity organizují sdružení dětí a mládeže a další NNO, kluby a vzdělávací agentury. Do oblasti neformálního vzdělávání je zahrnuto i tzv. zájmové vzdělávání. Činnost tohoto vzdělávání a školských zařízení jako jsou střediska volného času, školní kluby a školní družiny je upravena školským zákonem a svými službami jsou tato zařízení blízká principům neformálního vzdělávání. (Havlíčková, 2015, s. 24)

O vyplňování volného času dětí a mládeže pečují i další subjekty. Dříve známé lidové školy umění jsou dnes základními uměleckými školami (ZUŠ) a patří do sítě škol, kde se výuka uskutečňuje, ale v mimoškolní době a účast na ní je dobrovolná. Zpravidla zřizuje obory: hudební, taneční, výtvarný a literárně-dramatický. Volný čas mohou děti trávit i získáváním vědomostí v zařízeních pro zájmové studium, kam patří zejména jazykové školy. Také vychovatelé škol při zdravotnických zařízeních nejen vytvářejí zajímavou

náplň volného času, ale mohou přispívat i k léčení, protože pomáhají dětem překonat nepříjemné stránky pobytu v nemocnici nebo léčebně. (Pávková, 2002, s. 146)

Dle Ubbes (2008, s. 191 – 192)², je v takovém případě, ale dobré znát pravidla komunikace v pedagogice. Dospělý může dětem při aktivitě pouze sdělovat holá fakta nebo je naopak umí zaujmout. Žádné množství instruktážní pedagogiky dítě nepřemluví, aby ho zajímalo to, co se mu vnucuje nebo, aby jej to nějak spojovalo s tím, kdo jej „vychovává“. Vychovávatel vždy vyzařuje energii, ať už pozitivní nebo negativní. Pokud komunikace nevtahuje dítě do dění a není akční, sdělovaná zpráva je pro něj nic neříkající. Ať už jde o zmiňované vědomostní zájmy jazykové nebo jiné.

2.5 VLIV REKLAMY PŘI VÝBĚRU AKTIVITY

Působení hromadných sdělovacích prostředků se stalo u příslušníků současné společnosti nedílnou součástí volného času. Prostřednictvím médií se dnes výrazně rozšiřují možnosti a výsledky výchovného zhodnocování volného času. Média s rostoucí a nebývalou operativností, účinností a autentičností informují o minulosti, současnosti i předpokládané budoucnosti společnosti, přírody a postavení člověka v nich. V oblasti volnočasových aktivit přinášejí informační, organizační i obsahové podněty, podílejí se na vytváření virtuální reality a v těchto směrech spoluutvářejí postoje, názory a hodnotový systém účastníků. Často podávají informace na vysoké hodnotové, odborné a výchovné úrovni, mnohdy však působí protichůdně a rozporně. Ve prospěch druhých lidí organizují aktivity, rozvíjejí fantazii a poskytují emocionální prožitky. Umožňují, aby se sami posluchači či diváci stávali spoluvůrci na poli mediálního působení. (Hofbauer, 2010, s. 116 – 117)

K tradičním tématům výzkumu volnočasových aktivit dnes patří poznání vztahů dětí a mládeže k hromadným sdělovacím prostředkům. Děti a mladí lidé k nim mají pro svou proměnlivost a dynamiku velmi blízko. Hromadné sdělovací prostředky a jejich informace o dění u nás i ve světě mají velký význam v oblasti informování a nabízení zájmové nebo veřejně prospěšné činnosti. A rovněž mají přímý podíl na jejich

² We can teach so many different topics, concepts, and skills in our fields and still not know the way to connect the information to the learner. The ability to connect information to the learner is called instructional design or pedagogy. No amount of instructional pedagogy will woo the learner if she does not connect to the heart of the communicator. The communicator can be a teacher, a speaker, a presenter, a facilitator, a parent, or an acquaintance. The deciding factor is who is interacting with whom? The message of the moment lies as background to that interaction. There needs to be an interaction between teacher and learner in which the information that is communicated has an effect. That effect can be either positive or negative, but something must happen. If there is no resulting change, then the message did not matter.

uskutečňování. Dle domácích i zahraničních výzkumů je využívání médií nejrozsáhlejší a nejoblíbenější aktivitou, jež předkládá značný rozsah informací. Do volného času dětí a mládeže v posledních letech vstupují s pozitivními i negativními důsledky rovněž nové komunikační a informační prostředky, mezi něž patří zejména mobilní telefon a internet. (Hofbauer, 2010, s. 124 – 125)

Nejsnáze dostupné reklamní sdělení pro děti je však televizní spot. K dětem se dostává ihned, jelikož reklamních spotů je tolik, že televizi nelze vypínat při každém z nich. Psychologové tvrdí, že dítě začíná rozumět reklamě kolem sedmi let věku. Jelikož ale reklama cílí na emoce, nikoliv na rozum, reklamou jsou děti ovlivněny již mnohem dříve. Výzkumy potvrzují, že již tříleté dítě reklamu vnímá a nedlouho poté dokonce umí rozpoznat, že se o reklamní sdělení jedná. Jasně vymezená pravidla pro tvorbu reklamy určené dětem jsou uvedena v Etickém kodexu reklamy vydaném Radou pro reklamu v České republice. V části druhé, Kapitole III je uvedeno např.: „Není povolena žádná reklama, která vede děti k tomu, aby si myslely, že pokud nebudou vlastnit inzerovaný produkt, stanou se jakýmkoliv způsobem méněcenné ve vztahu k jiným dětem.“ Tento a mnoho dalších odstavců jmenovaného kodexu upozorňuje na možný negativní vliv reklamy na dítě. (Sedláček, 2009, [online])

Možnosti svobodné informace v dnešní době rozšiřuje internet, který poskytuje informační služby v nejrůznějších oblastech. I přes svůj krátkodobý funkční rozvoj pronikl a stále proniká do všech významných oblastí života rodiny, školy, práce, služeb, poradenství, nákupů a zasahuje i do volného času. Na tomto místě formou reklamy o kulturní, sportovní, či společenské události uplatňuje svou převahu nad uživatelem a následuje tak převaha orientovaných nabídek, jež oslabuje a znemožňuje svobodnou volbu a stává se tak manipulací bez alternativy. Mezi člověka a pozitivní hodnoty podsouvá pokřivenou logiku, neodolatelný či nesmyslný příběh nebo dobře promyšlený slogan. Média působí různými směry. V oblasti volnočasového působení se chovají jako přímý nástroj, často jako součást působení různých činitelů, někdy jako kulisa, která však různá prostředí výchovy a života dětí a mládeže trvale provází a podbarvuje. Proto je nezbytně nutné umět se v nabídce orientovat, třídít jí, využívat pozitivních podnětů a také se učit odmítat možnosti třeba přitažlivé, ale ve svých důsledcích nežádoucí. (Hofbauer, 2010, s. 124 – 125)

Díky tomu, že volnočasové nabídky na letní prázdniny nabízejí jak státní, tak soukromé orgány, zasáhla reklama i tuto oblast. Mnohdy děti chodí ze školy domů s letáčky, které nabízejí atraktivní tábory, jazykové kurzy nebo zážitkové víkendy na letní

prázdniny. Letáčky jsou samozřejmě sestavovány tak, aby v první řadě zasáhly děti, poté ale i jejich rodiče. Nadále už fungují klasické marketingové tahy ze strany (převážně soukromých nabídek) organizátorů, jelikož právě oni potřebují nejvíce získat nové a stále další účastníky pro své aktivity. Další složkou, ve které reklama ohledně možnosti využití volného času dětí a mládeže působí, jsou televize a internet. Dětem přece vůbec nevadí, jestli je rodiče budou muset zavést na tábor do 300km vzdáleného města nebo se bude konat ve vedlejší vesnici. Pokud je nabídka opravdu poutavě propagována a reklama na správném místě a dobře zacílena, na dítě jistě zapůsobí ať už na ni narazí při prohlížení internetových stránek nebo sledování dětského seriálu v televizi.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM VYUŽÍVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH

V praktické části mé bakalářské práce jsem realizovala výzkum otázky využívání organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách. Metodika, kterou jsem využila při výzkumu je z r. 2007 od Miroslava Chrásky a byla vydána pod názvem *Metody pedagogického výzkumu*. Druhou oporou mi byla kniha *Základy kvantitativního šetření* z roku 2008, jejímž autorem je Keith M. Punch.

Zkoumala jsem, jestli rodiče dětí využívají organizované aktivity pro své děti a to v období letních prázdnin, jaké typy aktivit upřednostňují, kde tyto aktivity vyhledávají, zda je v jejich okolí nabídka dostačující a které nejčastější faktory ovlivňují jejich rozhodování. Mezi další výzkumné otázky patřilo to, proč někteří rodiče nabídku organizovaných aktivit o prázdninách vůbec nevyužívají a zda je rozdíl v tom, že rodina žije na vesnici či ve městě. K tomuto účelu jsem vytvořila dva dotazníky, které jsem, ve stejném poměru, rozdala dětem i jejich rodičům.

Ve výzkumu jsem řešila více zpravidla souvisejících problémů, což představovalo řadu navzájem propojených a na sobě závislých kroků a činností. (Chrásky, 2007, s. 12)

Punch (2008, s. 66) ve své publikaci jmenuje přesně dané kroky vedoucí k úspěšnému cíli. Jsou to: navržení jasného cíle, návrh obecných výzkumných otázek, poté návrh specifických výzkumných otázek, zajištění, aby každá výzkumná otázka vyhovovala empirickému kritériu, vytvoření konceptuálního schéma řešení a nakonec formulování otázek pro sběr dat.

3.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Při stanovení problému jsem začínala s tzv. předběžnou teoretickou analýzou. Získávala jsem co největší množství informací z oblasti, kterou jsem následně zkoumala. Seznamovala jsem se, se současným stavem poznání v této oblasti. Ke zdrojům jsem zařadila vhodnou odbornou literaturu. (Chrásky, 2007, s. 12) Poté jsem stanovila následující výzkumný problém:

Jaký je postoj rodičů k možnostem využívání organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?

3.2 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL

Cílem výzkumu, který považuji za hlavní, bylo zjistit faktory ovlivňující využívání organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách. Jde o výzkumný problém popisný.

3.3 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE

- Zjistit, zda rodiče dávají děti na organizované letní aktivity a které,
- zjistit, zda rodiče plánují svým dětem volný čas o letních prázdninách předem,
- zjistit, zda k tomu využívají nabídky organizací s tradicí (Skaut, Pionýr, DDM, Sokol...) nebo vybírají komerční nabídku (CK, CA, známé osobnosti...),
- zjistit, zda děti mají také svůj hlas při výběru těchto aktivit,
- zjistit, zda dnešní děti mají touhu trávit svůj volný čas neorganizovaně (s kamarády z ulice, u babičky,...),
- zjistit, zda rozhoduje finanční situace rodin,
- zjistit, zda volbu rodičů ovlivňuje skutečnost, že rodina žije ve městě či na vesnici,
- zjistit, zda volbu rodičů ovlivňuje vzdálenost jejich bydliště od místa konání organizované aktivity,
- zjistit, zda je nabídka v oblasti, kde žijí dostačující,
- zjistit, zda rodiče ovlivňuje minulá zkušenost (ať už vlastní či zprostředkovaná) s organizovanými aktivitami pro děti o letních prázdninách,
- zjistit, zda rodiče v mém okolí mají možnost využít profesionální chůvy o prázdninách,
- zjistit, zda rodiče ovlivňuje skutečnost, že mají více dětí.

3.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Následující výzkumné otázky jsem vytvořila z výzkumného problému:

1. Dávají rodiče děti na organizované letní aktivity?
2. Plánují rodiče svým dětem volný čas o letních prázdninách předem?
3. Využívají rodiče nabídky organizací s tradicí nebo vybírají komerční nabídku?
4. Mají děti také svůj hlas při výběru aktivit?
5. Mají dnešní děti touhu trávit svůj volný čas neorganizovaně?
6. Rozhoduje při výběru aktivity finanční situace rodin?

7. Ovlivňuje výběr aktivity skutečnost, zda rodina žije ve městě či na vesnici?
8. Je nabídka organizovaných aktivit v mém okolí dostačující?
9. Ovlivňuje rodiče minulá zkušenost s organizovanými aktivitami?
10. Mají rodiče v mém okolí možnost využít profesionální chůvu?
11. Ovlivňuje rodiče při výběru organizované aktivity skutečnost, zda mají více dětí?
12. Ovlivňuje výběr aktivity vzdálenost bydliště rodiny od konání organizované aktivity?

3.5 METODA VÝZKUMU

Pro svou práci jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu a při jeho realizaci jsem postupovala podle metodiky od M. Chráska "Metody pedagogického výzkumu". Zde je např. řečeno (2007, s. 12), že vědecký výzkum v pedagogice je záměrná a systematická činnost, při které se ověřují, verifikují a testují hypotézy o vzájemných vztazích mezi pedagogickými jevy.

3.6 VÝZKUMNÝ VZOREK A SBĚR DAT

Výzkum byl proveden pomocí záměrného výběru, jenž se liší od jiných druhů výběru respondentů v tom, že zde nerozhoduje náhoda. Výzkumník záměrně vybírá zkoumané osoby. Tento výběr může vzniknout třemi způsoby. Anketní výběr – tyto osoby se do výběru dostávají na základě svého rozhodnutí. Druhým způsobem je výběr průměrných jednotek, kdy vybíráme např. školu nebo třídu a u níž je předpokladem průměrný případ. Třetím druhem je výběr kvótní, ten je jako jediný z teoretického hlediska přijatelný, protože jsou zvoleny určité kontrolní znaky, podle nichž se výběr orientuje. (Chráska, 2007, s. 22) V mém výzkumu jsem použila výběr průměrných jednotek, neboť dotazníky byly rozdány dětem (a jejich rodičům) v předem určených třídách škol.

Zpracovala jsem dotazník, jenž je velmi frekventovaná metoda získávání dat v pedagogickém výzkumu. Jedná se o písemnou formu získávání odpovědí na předem dané otázky. (Chráska, 2007, s. 163)

Celkem jsem rozdala 206 dotazníků (103 rodičům a 103 dětem) v následujících počtech: Základní škola Bučovice 711 - 90 kusů, Základní škola Bučovice 710 - 90 kusů a Základní škola Nesovice - 26 kusů. Celková návratnost dotazníků byla 73%, ale 21 ks dotazníků jsem musela pro nesprávné vyplnění vyřadit. Ve výzkumu jsem tedy pracovala s

63% původně rozdaných dotazníků, což činilo 130 kusů správně vyplněných dotazníků (65 od dětí a 65 od rodičů).

3.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT

Dle Chráska (2007, s. 166 - 167) se v mém dotazníku objevily následující položky: uzavřené (př. otázka č. 1 pro rodiče), polouzavřené (otázka č. 4 pro rodiče), škálové (otázka č. 11 pro rodiče), stupnicové (otázka č. 13 pro rodiče). Pro každou z uvedených položek používáme jiný způsob vyhodnocování. Jak uvádí Chráska (2007, s. 45), jedná se zejména o: aritmetický průměr, median a modus. Těmito způsoby odhadujeme střední hodnotu základního souboru, jejíž skutečná hodnota není známá.

Dotazníky jsem převedla do tabulek četností pomocí čárkovací metody. (Chráska, 2007, s. 40) Získala jsem tak absolutní a relativní četnosti jednotlivých položek a vše zaznamenala do tabulek nebo grafů pomocí programu Microsoft Excel. Pod každou položku jsem doplnila vlastní komentář výsledků, někdy jsem porovnávala otázky spolu související navzájem nebo otázku položenou dětem i rodičům ve stejném znění.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

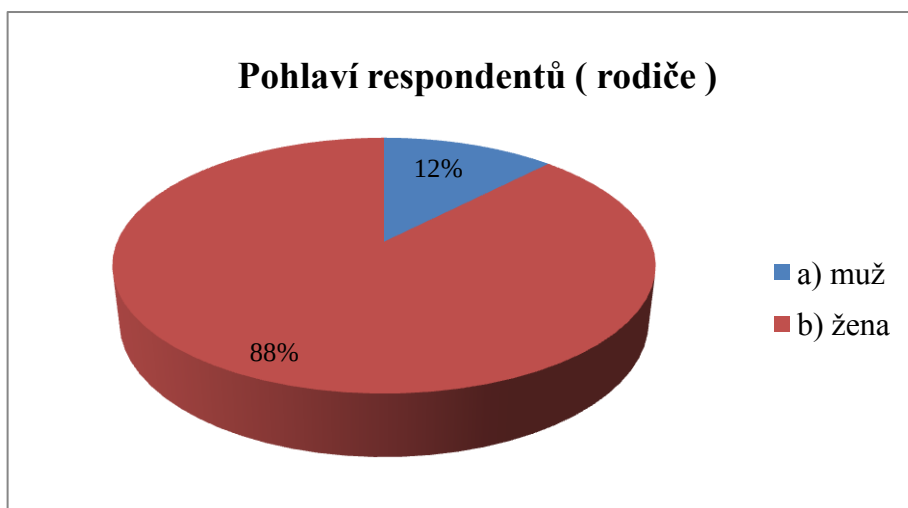
4.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O RESPONDENTECH

Některé položky mého dotazníky byly voleny pouze pro orientaci v základních údajích o respondentech. Nebylo tedy záměrem zkoumat přímo jejich výsledky, ale pouze dotváří celkový obraz o přístupu jednotlivců k zjišťovaným položkám. Jedná se zejména o první položky v dotaznících. Jejich výsledky přikládám níže:

Dotazník pro rodiče, otázka č. 1

Pohlaví respondentů (rodiče)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) muž	8	12,31%
b) žena	57	87,69%
celkem	65	100,00%

Tabulka 1: Pohlaví respondent (rodiče)



Obrázek 1: Pohlaví respondentů (rodiče)

Z výsledků nelze vyvodit jednoznačný závěr v závislosti na dalších odpovědích (např. jestli jsou ženy více nakloněny možností organizovaného pobytu dětí o letních prázdninách než muži), jelikož dotazníky nebyly rozděleny stejným poměrem žen a mužů. Dotazníky jsem rozdala všeobecně „rodičům“ dětí a bylo tedy na jejich zvážení či ochotě,

kdo dotazník vyplnil. Zda to byl otec nebo matka dítěte. Jediné, co můžeme usuzovat z výsledků této otázky je fakt, že o záležitosti týkající se přípravy dětí do školy se více zajímají ženy-matky, než muži-otcové. Dotazníky byly totiž rozdány dětem přímo v základních školách.

Dotazník pro děti, otázka č. 1

Pohlaví respondentů (děti)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) kluk	32	49,23%
b) holka	33	50,77%
celkem	65	100,00%

Tabulka 2: Pohlaví respondentů (děti)

Vyhodnocení této otázky má pro mě překvapivý výsledek, jelikož se mi vrátil téměř totožný počet vyplněných dotazníků od chlapců jako od dívek. Soudím tedy, že ochota chlapců vyplňovat dotazníky (dobrovolně) je totožná s ochotou děvčat.

Dotazník pro děti, otázka č. 2

Napiš, prosím, kolik je Ti let:		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
7 let	5	7,69%
8 let	2	3,08%
9 let	4	6,15%
10 let	12	18,46%
11 let	9	13,85%
12 let	17	26,15%
13 let	11	16,92%
14 let	5	7,69%
celkem	65	100,00%

Tabulka 3: Napiš, prosím, kolik je Ti let

Dotazníky byly rozdány rovnoměrně všem věkovým skupinám (6 – 15 let). Ve výsledcích se jeví převaha dvanáctiletých, může to být způsobeno tím, že dotazníku dobře

rozuměli (což mladší děti nemusely) a naopak jsou ve věku, kdy jsou ještě ochotni spolupracovat v těchto aktivitách, jako jsou dotazníky pro výzkum (u starších dětí se dostavuje nezájem).

Dotazník pro rodiče, otázka č. 4

Ve společné domácnosti žijete		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) s dětmi (pouze dětmi)	6	9,23%
b) s dětmi a partnerem, partnerkou	53	81,54%
c) jiné	6	9,23%
celkem	65	100,00%

Tabulka 4: Ve společné domácnosti žijete

Tato otázka měla pouze informativní charakter. Také jsem si tím ověřila, zda se dotazník dostal do správných rukou. Mohlo se totiž stát, že rodič uvede počet dětí např. 4, ale ve společné domácnosti s nimi nežije. Takový dotazník bych vyřadila, jelikož se můj výzkum nezaměřuje na rodiče dětí, kteří nežijí společně. Otázky jako např. faktory ovlivňující volbu aktivity pro dítě by pro můj účel neměly vypovídající hodnotu. S žádným takovým případem jsem se však u navrácených dotazníků nesetkala.

Dotazník pro rodiče, otázka č. 5

Jaké je v současné době socio - ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) nezaměstnaný	1	1,54%
b) student, v domácnosti, na rodičovské dovolené, apod.,	3	4,62%
c) nepracující důchodce	0	0,00%
d) zaměstnanec bez podřízených	37	56,92%
e) zaměstnanec - nižší vedoucí (1 - 5 podřízených)	5	7,69%

f) zaměstnanec - vyšší vedoucí (6 a více podřízených)	5	7,69%
g) zaměstnanec - vrcholový manažer, ředitel podniku	3	4,62%
h) soukromý podnikatel bez zaměstnanců (OSVČ)	8	12,31%
i) soukromý podnikatel (1 - 5 zaměstnanců)	3	4,62%
j) soukromý podnikatel (6 a více zaměstnanců)	0	0,00%
celkem	65	100,00%

Tabulka 5: Jaké je v současné době socio – ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?

Otázka byla položena opět spíše z orientačního hlediska pro získání minimálního přehledu o respondentovi. Tabulku nabízených možností jsem sestavila dle: „Socioekonomického skóre domácnosti a ABCDE klasifikace: Specifikace pro rok 2014.“

Větší váhu může mít tato otázka v kombinaci s otázkou č. 12 (uvedeno dále ve výzkumu v kapitole 4.7).

4.2 PRVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - DÁVAJÍ RODIČE DĚTI NA ORGANIZOVANÉ LETNÍ AKTIVITY?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 6 (a stejné odpovědi zakroužkovaly děti v otázce č. 5)

Zúčastnilo se už někdy Vaše dítě některé ze jmenovaných organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách? (více odpovědí)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) letní jazykový kurz	3	4,11%
b) letní pobytový tábor	26	35,62%
c) soustředění sportovního oddílu	4	5,48%
d) ozdravný pobyt (v lázních, u moře,...) s programem pro děti	2	2,74%

e) městský tábor	12	16,44%
f) jiné (uved'te)	4	5,48%
g) nikde z nabízených možností moje dítě nebylo	22	30,14%
celkem	73	100,00%

Tabulka 6: Zúčastnilo se někdy Vaše dítě některé ze jmenovaných organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?

Výzkumem jsem zjistila, že 52,04% respondentů využívá organizované aktivity v době letních prázdnin a je zřejmé, že si vybírají aktivity osvědčené a tradiční, mezi něž patří jak městský tak i pobytový tábor a nepodporují tzv. „nicnedělání“ a posedávání u internetu. Podíváme-li se na výsledky činností, jako je jazykový kurz, sportovní soustředění, ozdravný pobyt anebo jiné aktivity, kde se objevil např. hasičský nebo vesnický tábor, vyjde nám při jejich součtu pouhých 17,81% respondentů. Tito respondenti jsou zástupci spíše specifických letních aktivit a upřednostňují tak činnost, jež navazuje na to, čemu se dítě aktivně věnuje během daného školního roku. Dalším ukazatelem je 30,14% respondentů, kteří nevyužívají žádnou z nabízených možností. Zde se můžeme domnívat, že tito respondenti upřednostňují trávení volného času s matkou na RD, prarodiči nebo jsou OSVČ a tak si mohou přizpůsobit pracovní dobu dle vlastních potřeb.

4.3 DRUHÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - PLÁNUJÍ RODIČE SVÝM DĚTEM VOLNÝ ČAS O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH PŘEDEM?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 7

Plánujete svým dětem trávení jejich volného času o letních prázdninách?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano	53	81,54%
b) ne	12	18,46%
celkem	65	100,00%

Tabulka 7: Plánujete svým dětem trávení jejich volného času o letních prázdninách?

Řekla bych, že tato otázka je jednou ze stěžejních. Zde se dovídáme, zda rodiče řeší otázku trávení volného času dětí o letních prázdninách předem. Téměř jedna čtvrtina rodičů uvedla odpověď ne, což nehodnotím zrovna nejlépe. Každé dítě se přeci na letní prázdniny těší celý školní rok a určitě si zaslouží je prožít tak, aby na ně dlouho a pozitivně mohlo vzpomínat. A ještě zpětně z nich čerpat, ať už energii nebo třeba zážitky. Fakt, že každý čtvrtý rodič nechává plány pro své dítě na letní prázdniny jen tak náhodě nezní moc vesele. Dítě se nemůže psychicky „naladit“ ani připravit a mnohdy se pak stává, že dojde k neefektivnímu trávení volného času dětí. Z těchto neplánovaných situací mohou vznikat „nevhodné party a přátelství“, o nichž rodiče posléze nemají ani tušení.

Myslím si tedy, že by rodiče měli alespoň přinejmenším o plánech svého dítěte přemýšlet, ještě lépe by však bylo je přímo plánovat a probírat s dítětem samotným. Rodič nemusí dítěti diktovat kam, kdy a s kým o prázdninách pojede, ale přeci jen by jej měl připravit na to, jestli stráví dva měsíce na sídlišti, u babičky, u moře, s chůvou nebo třeba u kamarádů.

Dotazník pro děti, otázka č. 6

Plánují Ti rodiče, co budeš dělat ve volném čase o letních prázdninách?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano	38	58,46%
b) ne	27	41,54%
celkem	65	100,00%

Tabulka 8: Plánují Ti rodiče, co budeš dělat ve volném čase o letních prázdninách?

Dětem jejich rodiče plánují aktivity na letní prázdniny v 58,46%, což není jednoznačná převaha nad druhou možností, jež zněla: „ne, rodiče mi neplánují, co budu dělat ve volném čase o letních prázdninách.“. Co ale z dotazníků nevyčteme je skutečnost, že rodiče dětem plánovat aktivity mohou, ale se svými plány se dětem nesvěřují. Děti pak mohou mít pocit, že daná aktivita je momentální nápad rodičů a nepovažují to za „plán“.

4.4 TŘETÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - VYUŽÍVAJÍ RODIČE NABÍDKY ORGANIZACÍ S TRADICÍ NEBO VYBÍRAJÍ KOMERČNÍ NABÍDKU?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 8

Využíváte k plánování aktivit dětem o letních prázdninách některé organizace, letní školy, tradiční spolky, soukromé agentury, turistické oddíly, a podobně?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano (jmenujte konkrétně které)	21	37,50%
b) ne	35	62,50%
celkem	56	100,00%

Tabulka 9: Využíváte k plánování aktivit dětem o letních prázdninách některé organizace, letní školy, tradiční spolky, soukromé agentury, turistické oddíly, a podobně?

Pouze 37,5% rodičů odpovědělo „ano“ a tito rodiče uvedli následující organizace či spolky: Piafa, Sokol, sportovní oddíl, dům dětí a mládeže a sbor dobrovolných hasičů. Některé z odpovědí se opakovaly, v jiných případech rodiče zakroužkovali „ano“, ale konkrétní organizaci nepřipsali. Z výše uvedených tedy vyplývá převaha tradičních spolků či organizací nad novými komerčními či soukromými nabídkami.

Dotazník pro rodiče, otázka č. 9

Na základě čeho výše jmenovanou organizaci (spolek, školu, atd.) vybíráte? (Můžete zvolit více možností)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
dlouhodobá tradice organizace	6	8,45%
specifické zájmy dítěte	24	33,80%
rekl. propag. organ. (inzerát v médiích)	2	2,82%

předěšlé zkušenosti s touto organizací	16	22,54%
na zákl. doporučení (od rodiny, známých,...)	20	28,17%
jiné, uveďte	3	4,23%
celkem	71	100,00%

Tabulka 10: Na základě čeho výše jmenovanou organizaci (spolek, školu, atd.) vybíráte?

Z odpovědí na tuto otázku můžeme vyčíst, že volbu rodičů nejvíce ovlivní specifické zájmy dítěte a skoro ve stejném poměru pak doporučení od rodiny, známých, apod. Co je pro mě ale překvapivým výsledkem, je velice nízké procento odpovědí ohledně výběru organizace na základě reklamy a pouze o necelých 6% vyšší zohlednění s přihlédnutím na dlouhodobou tradici spolku či organizace.

Mohu tedy organizacím v místě, kde byl výzkum prováděn pouze doporučit, aby více dbaly na svou propagaci a reklamu. Pokud však na trh bude chtít prorazit nováček, musí mít dobře promyšlený marketingový plán, aby uspěl, jelikož z výsledků mého výzkumu můžeme vidět, že reklama v tomto ohledu rodiče vůbec neovlivňuje.

4.5 ČTVRTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - MAJÍ DĚTI TAKÉ SVŮJ HLAS PŘI VÝBĚRU AKTIVIT?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 10

Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, ovlivní mně jejich názor	50	94,34%
b) ano, ale neovlivní mě jejich názor	2	3,77%
c) neptám se dítěte/děti na názor	1	1,89%
celkem	53	100,00%

Tabulka 11: Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?

Vyhodnocení výše uvedené otázky č. 10 má uspokojivý charakter. Rodiče se v téměř 95% baví se svými dětmi předem o jejich programu na letní prázdniny a dají také na jejich názor. To posuzuji jako správné. Nemyslím si, že je lepší, aby rodič sám vybral aktivitu a dítě na ni nevědomky přihlásil. Mohou pak nastat situace, kdy např. dítě o takovém programu nikdy nesnilo, ba naopak, pokud na aktivitu opravdu odjede s odporem a sebezapřením, mohou tyto aktivity nést psychické následky pro dítě. Ať už téměř okamžitě nebo s odstupem času, třeba v dospělosti.

I já se jednoznačně přikláním k téměř stoprocentnímu výsledku, že rodiče respektují názor dítěte. Sama z praxe mohu potvrdit fakt, že děti, jež byly seznámeny s předem vybranou prázdninovou aktivitou, se ochotně následně a se zájmem zapojují do připravených soutěží a her.

Je však nutno neopomenout skutečnost, že ve výzkumu této otázky je zahrnuto pouze 77% všech dotazovaných rodičů. Ostatních, 23% rodičů totiž v otázce č. 7 uvedlo, že prázdniny dětem vůbec neplánují. Pokud bychom tedy tyto údaje převedly na procenta, posunula by se hranice odpovědí následovně:

Dotazník pro rodiče, otázka č. 10 (v kombinaci s otázkou č. 7)

Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, ovlivní mně jejich názor	50	76,92%
b) ano, ale neovlivní mě jejich názor	2	3,08%
c) neptám se dítěte/děti na názor	1	1,54%
<i>z otázky č. 7: neplánuji (tzn. ani se neptám)</i>	12	18,46%
celkem	65	100,00%

Tabulka 12: Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?

Celých, 23% rodičů tedy neposlouchá názor svého dítěte v ohledu plánování jeho aktivit o letních prázdninách. Tento výsledek už tak dobrý není a myslím si, že rodiče, kteří uvedli možnost nebrání ohledů na dítě (při plánování jeho aktivit) by měli svoje počínání změnit nebo o něm alespoň přemýšlet.

Dotazník pro rodiče, otázka č. 13

Které faktory ovlivňují Vaši volbu vybrat dítěti organizovanou aktivitu o letních prázdninách? <i>(Seřad'te podle důležitosti, 1 = nejdůležitější až 7 = nejméně důležitý faktor)</i>	
odpovědi	MEDIAN
moje zaměstnanost (nedostatek dovolené na trávení času s dětmi)	4,5
chci mít pro dítě program na prázdniny	3
dát dítěti možnost poznání nových kamarádů	3
aktivita mi zajistí "hlídání" dítěte po dobu, co se mu nemohu věnovat	5
dítě samo vyžaduje organizovaný program na letní prázdniny	5
považuji volbu organizované aktivity jako přínos pro dítě	3
dostal/a jsem doporučení	5

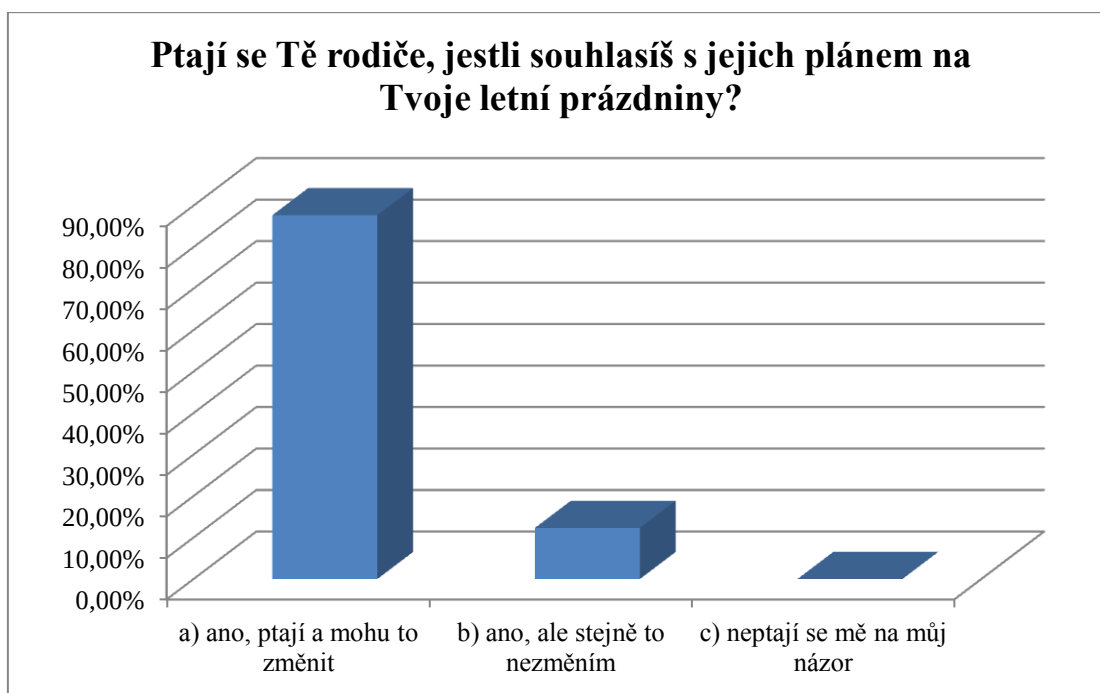
Tabulka 13: Které faktory ovlivňují Vaši volbu vybrat dítěti organizovanou aktivitu o letních prázdninách?

Výsledky zkoumané otázky ukazují, že rodiče nemají hlavní preferenci pro žádnou z nabízených možností. Mezi faktory, které nejvíce ovlivňují, jsou následující tři: aktivita mi zajistí "hlídání" dítěte po dobu, co se mu nemohu věnovat; dítě samo vyžaduje organizovaný program na letní prázdniny; dostal/a jsem doporučení. Z této otázky tedy nelze dobře rozpoznat jednoznačný faktor ovlivňující rodiče při výběru aktivity.

Dotazník pro děti, otázka č. 7

Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, ptají a mohu to změnit	57	87,69%
b) ano, ale stejně to nezměním	8	12,31%
c) neptají se mě na můj názor	0	0,00%
celkem	65	100,00%

Tabulka 14: Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?



Obrázek 2: Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?

Velice příznivě hodnotím výsledek 0% v odpovědi „rodiče se mě neptají na můj názor“. Je tedy zřejmé, že rodiče s dětmi o plánech pro ně samotné hovoří společně. V 87,69% mohou tyto plány dokonce změnit děti samotné. Srovnáme-li výsledky odpovědí, které uváděli rodiče, vidíme, že 76,92% z nich uvedlo, že názor dětí je ovlivní. Proč je výsledek u dětí o více jak 10% vyšší? Může to být způsobeno rozdílným myšlením dětí oproti jejich rodičům. Děti mohou mít v dané situaci pocit, že ji samy ovlivní, ale rodiče si pevně stojí za svým názorem, aniž by to děti vůbec vycítily. Může se jednat o nenápadnou manipulaci dětí ze strany jejich rodičů, což je u dětí školního věku ještě

jednoduché. Děti pak mají pocit, že si samy danou aktivitu přály a vůbec je nenapadne, že ji původně vybraly a naplánovaly rodiče.

4.6 PÁTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - MAJÍ DNEŠNÍ DĚTI TOUHU TRÁVIT SVŮJ VOLNÝ ČAS NEORGANIZOVANĚ?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 19

Myslíte si, že má Vaše dítě potřebu trávit prázdniny (nebo jejich část) tzv. "neorganizovaně"? (pobyt u prarodičů, dítě je samo doma, neplánované návštěvy kamarádů dítěte, atd. ...)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) myslím si, že ano	53	81,54%
b) myslím si, že ne	12	18,46%
celkem	65	100,00%

Tabulka 15: Myslíte si, že má Vaše dítě potřebu trávit prázdniny (nebo jejich část) tzv. "neorganizovaně"?

Vyhodnocení výše uvedené otázky č. 19 nám ukazuje, že si 81,54% rodičů myslí, že má jejich dítě část prázdnin trávit neorganizovaně a jen 18,46% s touto možností nesouhlasí. U této otázky se nabízela konfrontace s odpověďmi dětí, jež se měly vyjádřit, zda tráví v létě čas podle sebe. Z vypočítaných dat vyšlo 66,15% dětí, které tráví celé nebo část léta dle svých představ. Oba výsledky (z dotazníku pro děti i rodiče) se v rozmezí 15% shodují, což nám potvrzuje tu skutečnost, že rodiče na dané téma s dětmi opravdu hovoří a vychází jejich potřebám vstříc. Děti tak podle všeho mohou prožít alespoň část prázdnin dle svých představ.

Dotazník pro děti, otázka č. 10

Trávíš v létě svůj volný čas podle sebe?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, na ČÁST LÉTA mi rodiče nic neplánují a můžu si dělat, co sám chci	37	56,92%

b) ano, CELÉ LÉTO nikam nejezdím a dělám si, co sám chci	6	9,23%
c) ne, na celé léto mám vždy nějaké plány, protože mí je rodiče udělají	18	27,69%
d) ne, protože si na celé léto sám něco naplánuji	4	6,15%
celkem	65	100,00%

Tabulka 16: Trávíš v létě svůj volný čas podle sebe?

Téměř 57% dětí uvedlo, že má část léta volný čas pro sebe, tedy bez organizovaných aktivit. Pouhých, 6% dětí si samo plánuje svůj vlastní program na letní prázdniny a naopak 27,69% dětí má plány stanovené rodiči. Pouze 6 dětí z 65 zkoumaných uvedlo, že celé léto nemá žádný program a samy si mohou dělat, co chtějí. Myslím si, že letní prázdniny jsou příliš dlouhá doba na to, aby je dítě trávilo bez jediné organizované aktivity, ať už víkendové, týdenní nebo delší.

4.7 ŠESTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - ROZHODUJE PŘI VÝBĚRU AKTIVITY FINANČNÍ SITUACE RODIN?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 12

Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, zásadně můj výběr ovlivní	5	8,93%
b) přihlížím k ceně, spíše ovlivní můj výběr	30	53,57%
c) cenu respektuji, spíše mě neovlivní	16	28,57%
d) cena pro mě není rozhodující	5	8,93%
celkem	56	100,00%

Tabulka 17: Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena?

Když se podíváme na odpovědi, jak je nahlíženo na cenu za letní aktivity zjistíme, že 62,5% respondentů (ať už zásadně či spíše ovlivní) k ceně přihlíží nebo je cena dokonce rozhodujícím faktorem u konečného schválení vybíraných aktivit. U 37,5% respondentů, které cena neovlivní a není pro ně rozhodující, jsem sledovala zejména odpovědi těch, kteří v otázce: „Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?“ odpovídali: „ano, ovlivní mě jejich názor.“ Tito rodiče jsou tedy nejspíše ochotni vyjít vstříc svým dětem v jejich zájmech i za cenu jistého navýšení vybrané letní aktivity.

Pro zajímavost jsem si vyhledala odpovědi respondentů, jež odpovídali v následující kombinaci otázek č. 12 a 5:

12. Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena?		
5. Jaké je v současné době socio - ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, zásadně můj výběr ovlivní (zaměstnanec bez podřízených)	2	40,00%
a) ano, zásadně můj výběr ovlivní (zaměstnanec - nižší vedoucí)	1	20,00%
a) ano, zásadně můj výběr ovlivní (zaměstnanec, vrcholový manažer, ředitel podniku)	1	20,00%
a) ano, zásadně můj výběr ovlivní (nezaměstnaný)	1	20,00%
celkem	5	100,00%

Tabulka 18: Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena? Jaké je v současné době socio - ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?

Jelikož respondentů v uvedené kombinaci bylo pouze 5 a navíc jejich odpovědi skoro ve všech případech byly rozlišné, nelze stanovit jednoznačný závěr. Nemohu tedy soudit, zda hraje roli cenová náročnost vybrané letní aktivity v závislosti na pracovním

zařazení dotazovaných. Konečná cena letní aktivity ovlivní jak nezaměstnaného, tak i vrcholového manažera.

Druhým faktorem, který nemůžeme z našeho dotazníku posoudit, je skutečnost, že dotazovaný může žít v domácnosti společně s partnerem, jehož socio-ekonomická situace je zcela odlišná. Ať už příznivě či naopak.

Dotazník pro děti, otázka č. 8

Bavíte se s rodiči o cenách Tvých aktivit o letních prázdninách? (Kolik co stojí?)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, bavíme se a některé aktivity mi rodiče nedovolí kvůli vysoké ceně	41	63,08%
b) ano, bavíme, ale vše mi rodiče dovolí a zaplatí	16	24,62%
c) o cenách se se mnou rodiče nebaví	8	12,31%
celkem	65	100,00%

Tabulka 19: Bavíte se s rodiči o cenách Tvých aktivit o letních prázdninách?

Z výsledků je patrné, že o finanční náročnosti některých letních aktivit mají i samy děti přehled. Vyplývá to jednoznačně z odpovědi, kterou děti vybírali nejvíce a to: „ano, bavíme se s rodiči o cenách...“. Fakt, že rodiče dětem některé aktivity nedovolí kvůli vysoké ceně, představovalo u dětí přes 63%. Když nebudeme hodnotit, zda dětem rodiče veškeré aktivity dovolí a zaplatí, můžeme pozorovat i samotný fakt, že celkem v 87,7% případech rodiče hovoří s dětmi o cenách. Děti tedy i tímto způsobem mohou získávat základy pro své budoucí ekonomické myšlení a je dobře, že jich je převážná většina.

4.8 SEDMÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - OVLIVŇUJE VÝBĚR AKTIVITY SKUTEČNOST, ZDA RODINA ŽIJE VE MĚSTĚ ČI NA VESNICI?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 3 (a stejná otázka v dotazníku pro děti)

Bydlíte		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) na vesnici	46	70,77%
b) ve městě	19	29,23%
celkem	65	100,00%

Tabulka 20: Bydlíte

I když byla otázka položena ve stejném znění jak dětem, tak i jejich rodičům, hranice 100% je zde volena pouze 65 respondentů, jelikož děti odpověděly samozřejmě stejně jako jejich rodiče. Bylo by tedy zbytečné brát jako stoprocentní hranici odpovědí v úvahu všech 130 dotazníků. Pouze by se tím zdvojnásobila uvedená čísla v tabulce výše.

K úvaze však pobízí fakt, že dotazníky byly rozdány ve dvou základních školách ve městě Bučovice a jedné ZŠ v obci Nesovice a to v poměru ZŠ Bučovice 710 a ZŠ Bučovice 711 a ZŠ Nesovice = 90 : 90 : 26, ale z výpovědí respondentů je vidět značná převaha odpovědí „bydlíme na vesnici“. Lze tedy říci, že lidé žijící na vesnici disponují větší ochotou vyplňovat dotazníky, jež byly rozdány jejich dětem ve školách? Nebo je to způsobeno tím, že do bučovických škol dojíždějí děti i z okolních vesnic? Bohužel tedy nemohu jednoznačně odpovědět na výše položenou výzkumnou otázku č. 7. Jestli rodiče ovlivňuje při výběru aktivity skutečnost, zda rodina žije ve městě či na vesnici se už zpětně nedozvím. Mojí chybou bylo, že otázku jsem nejspíše v dotazníku položila moc obecně a její vyhodnocení by tak následně mohlo být velmi zkreslené.

Dotazník pro děti, otázka č. 3

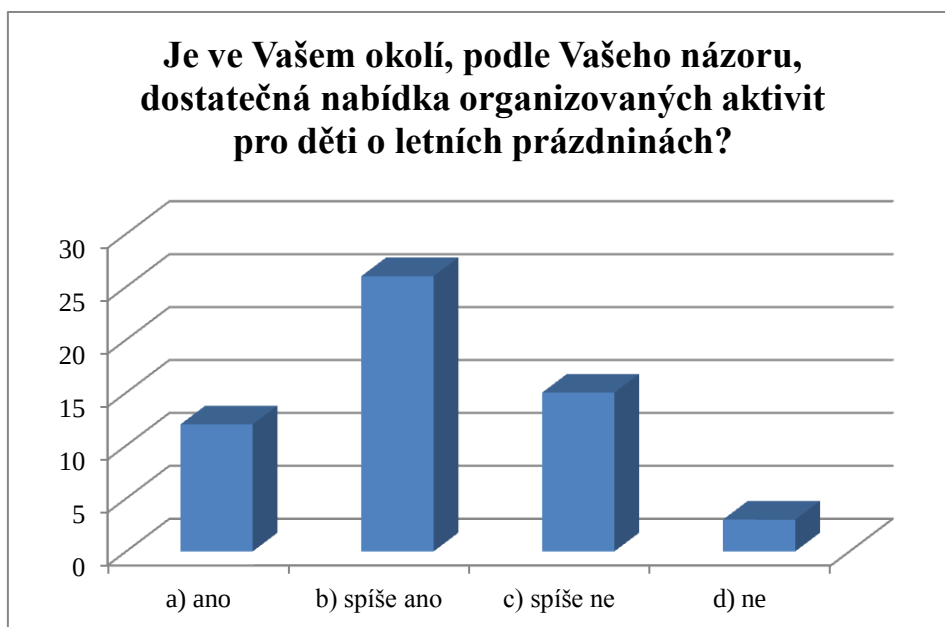
Vyhodnocení otázky č. 3 je naprosto shodné s vyhodnocením otázky č. 3 u dotazníků pro rodiče (viz výše). Jednalo se totiž o otázku: Bydlíte / Bydlíš. Rodiče i děti uvedli v 100% shodné odpovědi.

4.9 OSMÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - JE NABÍDKA ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT V MÉM OKOLÍ DOSTAČUJÍCÍ?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 11

Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano	12	21,43%
b) spíše ano	26	46,43%
c) spíše ne	15	26,79%
d) ne	3	5,36%
celkem	56	100,00%

Tabulka 21: Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?



Obrázek 3: Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?

Je dobrým obrazem organizací pro děti a mládež ve městě Bučovice a jeho okolí, že pouze 3 lidé z 56 dotazovaných si myslí, že ve městě a okolí není dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách. Rodičů, kteří si myslí, že nabídka není ideální, ale přesto nějaká je (jak bych osobně popsala možnost „spíše ne“) je 26,79% a ostatních 67,86% dotazovaných rodičů uvádí, že nabídka je (ať už zcela nebo částečně) dostačující. Tuto otázku by se tedy dalo vyhodnotit tak, že nadpoloviční většina rodičů ve městě a okolí je s nabídkou aktivit pro děti na letní prázdniny spokojena.

4.10 DEVÁTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - OVLIVŇUJE RODIČE MINULÁ ZKUŠENOST S ORGANIZOVANÝMI AKTIVITAMI?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 15

Byla/a jste sám/sama ve Vašem dětství na některé z organizovaných aktivit?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, proto na ně děti dávám	12	21,43%
b) ano, ale neovlivňuje to moji volbu dát na ni vlastní dítě	29	51,79%
c) ano a právě proto na ni dítě nedávám	1	1,79%
d) ne	14	25,00%
celkem	56	100,00%

Tabulka 22: Byla/a jste sám/sama ve Vašem dětství na některé z organizovaných aktivit?

Výzkumem jsem zjistila, že 75% respondentů se samo v dětství účastnilo organizované aktivity, většinou však tato zkušenost nemá nyní vliv na přihlášení vlastního dítěte na aktivitu. Pouze 25% respondentů na žádné této aktivitě samo nikdy nebylo. Mimo zjištění, zda minulá zkušenost ovlivňuje rodiče nyní či nikoliv je z výzkumu patrné, že i v předešlém politickém režimu (odvozuji teoreticky dle věků dětí, tedy i jejich rodičů) našeho státu se dbalo na organizované aktivity, o čemž svědčí vysoká hranice odpovědí „ano“. Tyto aktivity dříve zajišťovaly organizace jako např. Skaut, Junák, Pionýr, Sokol,... I když nebyla nabídka tak pestrá jako nyní, část populace si na léto organizovanou aktivitu najít mohlo. Jiné už to, samozřejmě, bylo s dostupností aktivit.

Pouze v jednom případě (z 56 dotazovaných osob) můžeme sledovat špatnou vlastní zkušenost s organizovanou aktivitou a tím i negativní postoj k aktivitám nyní.

4.11 DESÁTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - MAJÍ RODIČE V MÉM OKOLÍ MOŽNOST VYUŽÍT PROFESIONÁLNÍ CHŮVU?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 16

(na tuto otázku již odpovídali opět všichni rodiče, hranice 100% je tedy stanovena při 65 odpovědích)

Slyšel/a jste o možnosti využití chůvy ve Vašem okolí na letní prázdniny?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano a využívám tuto možnost	0	0,00%
b) ano, ale nevyžívám tuto možnost	13	20,00%
c) ne	52	80,00%
celkem	65	100,00%

Tabulka 23: Slyšel/a jste o možnosti využití chůvy ve Vašem okolí na letní prázdniny?

Až překvapivě vysoká hranice odpovědí, přesněji 100%, ukazuje, že chůvy o letních prázdninách opravdu nejsou ve zkoumané oblasti vůbec využívanou možností. Jsou nejen nevyužívanou alternativou, ale rodiče dokonce uvádějí, že o takové možnosti vůbec nikdy neslyšeli a to v případě 80% respondentů. Nevím, jak přesně si tyto odpovědi vysvětlit, napadají mě pouze následující možnosti:

- Nemohlo k takovému výsledku dojít proto, že byl výzkum prováděn na malém městě a na vesnici a pro tuto populaci je spíše přirozené tzv. „domácí hlídání“
- Tato služba (chůvy) u nás nemá tradici a spousta lidí v našem státě je, bohužel, konzervativní, co se týče nových trendů. Nemůže i to způsobovat takový výsledek v položené otázce?
- Malé povědomí o službě. Kdo ji vlastně poskytuje a jestli ve zkoumané oblasti vůbec někdo takový je?
- Možná finanční nedostupnost?

I přes výše uvedené možnosti se stále zamýšlím nad otázkou, jak je možné, že celých, 80% rodičů uvedlo, že o možnosti chůvy na letní prázdniny vůbec neslyšelo? Myslela jsem si, že mít pro své dítě občas chůvu je dnes běžná praxe. Proto mě překvapilo tak vysoké procento negativních odpovědí. Jediné, čím si tento výsledek vysvětluji, je myšlenka, zda rodiče neuvažovali při vyplňování dotazníků doslovně o „letních prázdninách“ (tedy, že o možnostech služeb chůvy vědí, ale ne na letní prázdniny)? Není přece možné, aby v počátku třetího tisíciletí někoho překvapila otázka, zda vůbec slyšel o možnosti chůvy pro své dítě! Mou druhou myšlenkou k vysvětlení tak vysokého čísla z výsledku je skutečnost, že v lokalitě, kde jsem výzkum prováděla (dle mého zjištění)

neexistuje jediná agentura, firma nebo spolek, který by chůvy na letní prázdniny zajišťoval, propagoval, nabízel a doporučoval.

Dotazník pro rodiče, otázka č. 17

Víte, kde případně hledat chůvu pro Vaše dítě na letní prázdniny? (Můžete vybrat více možností.)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, inzeráty v místním tisku	5	7,25%
b) ano, znám specializované webové servery na tuto činnost	1	1,45%
c) ano, inzertní webové servery	26	37,68%
d) jiné, uveďte	9	13,04%
e) nevím, kde hledat tyto informace	28	40,58%
celkem	69	100,00%

Tabulka 24: Víte, kde případně hledat chůvu pro Vaše dítě na letní prázdniny?

U 59,42% odpovědí je patrné, že respondenti vědí, kde by hledali (ať už v tisku nebo v inzertních na webových serverech) chůvu pro dítě na letní prázdniny. Je to určité spojeno s tím, že dnešní mladá generace je spjatá s využíváním informací v elektronické podobě a tudíž jí není cizí cokoli si vyhledat pomocí internetu. To, že 40,58% respondentů odpovědělo, že neví, kde tyto informace hledat, přikládám tomu, že se nikdy s otázkou vyhledat chůvu nepotýkali. Neměli zájem nebo potřebu chůvu vyhledávat, a proto volili odpověď „nevím“. Odpovědi respondentů, kteří uvedli možnost „jiné“, jichž bylo 13,04%, obsahovaly tyto dodatky (jeden z respondentů neuvedl dodatek vůbec):

- Nechci hledat nebo nehledám.
- Nezajímá mne tato možnost.
- Zkusila bych internet.
- Nevěřím inzerátům.
- Nemám zájem. (2 x)
- Máme babičky, tetičky, o chůvu jsem zatím neměla zájem.

Dotazník pro rodiče, otázka č. 18

Je podle Vašeho názoru, chůva pro Vaše dítě ideální volbou možností využití volného času Vašeho dítěte o letních prázdninách?

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, proč	23	35,38%
b) ne, proč	42	64,62%
celkem	65	100,00%

Tabulka 25: Je podle Vašeho názoru, chůva pro Vaše dítě ideální volbou možností využití volného času Vašeho dítěte o letních prázdninách?

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že 35,38% respondentů by volilo chůvu, jako ideální možnost využití volného času dítěte o letních prázdninách. Při konkrétní odpovědi se respondenti shodli, že:

- dítě je pod dohledem
- lepší než nechat dítě samotné
- dítě by určitě aktivněji prožilo prázdniny

Ovšem 64,62% respondentů odmítá využití služeb chůvy v době letních prázdnin a jejich názory jsou zastoupeny v následujících důvodech:

- mají pomoc rodinných příslušníků - babičky, dědové, prarodiče, tety
- lepší je společnost vrstevníků
- jsem na RD, OSVČ, zkrácený úvazek, žena v domácnosti
- muž si hlídání zajišťuje sám
- nevěřím cizím lidem
- chůva není ideální
- nemám zájem
- dítě se umí o sebe postarat samo
- nemám zkušenost s touto službou
- nemám názor
- využívání městských táborů

Domnívám se, že spousta rodičů si chůvu na hlídání spojuje pouze se slovem „dozorování, či dohlížení“ a nebere v potaz to, že se jedná o profesionální osobu, jejíž pracovní náplní je rovněž příprava programu pro daného svěřence.

Dotazník pro děti, otázka č. 9

Hlídala Tě někdy o prázdninách chůva, kterou rodiče objednali na to, aby s Tebou v létě trávila Tvůj volný čas?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano a líbilo se mi to	0	0,00%
b) ano, ale nelíbilo se mi to	0	0,00%
c) chůva mě nikdy nehlídala	65	100,00%
celkem	65	100,00%

Tabulka 26: Hlídala Tě někdy o prázdninách chůva, kterou rodiče objednali na to, aby s Tebou v létě trávila Tvůj volný čas?

Opět stoprocentní hranice odpovědí „ne“. Chůva tedy opravdu není trendem pro rodiče ani jejich děti z města Bučovice a okolních vesnic. Odpovědi na tuto otázku jsou pro mě zcela překvapivé. Nemyslím si, že by žádné z dotazovaných dětí nemělo osobní zkušenost s chůvou. Možná samotné slovo „chůva“ v dětech vzbudilo nejistotu a mylné vyložení tohoto pojmu. Nějaká dospělá osoba najatá pro účel trávení volného času s dítětem u dětí být mohla, jen ony si to nevysvětlují pojmem „chůva“. Nebo se mýlím a o letních prázdninách opravdu poptávka po chůvách ve zkoumané oblasti není. Výsledky tomu jistě napovídají.

4.12 JEDENÁCTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - OVLIVŇUJE RODIČE PŘI VÝBĚRU ORGANIZOVANÉ AKTIVITY SKUTEČNOST, ZDA MAJÍ VÍCE DĚTÍ?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 2

(Odpovědi se shodovaly v 100% s otázkou č. 4 v dotazníku pro děti)

Kolik má Vaše domácnost členů ve věku 6 - 18 let (včetně)		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
1 dítě	7	10,77%
2 děti	42	64,62%
3 děti	9	13,85%
4 děti	5	7,69%
5 dětí	1	1,54%
8 dětí	1	1,54%
celkem	65	100,00%

Tabulka 27: Kolik má Vaše domácnost členů ve věku 6 - 18 let

Jelikož pouze 10,8% respondentů žije ve společné domácnosti pouze s jedním dítětem (neberu v úvahu další dospělé osoby), mohu přihlížet k této skutečnosti při vyhodnocování některých dalších otázek, jako např. zda má vliv počet dětí na přihlašování dětí na organizované aktivity (např. otázka č. 20 v dotazníku pro rodiče).

Dotazník pro rodiče, otázka č. 20

Ovlivňuje Vaše rozhodování (dát či nedát dítě na organizovanou aktivitu o letních prázdninách) skutečnost, zda má Vaše dítě ještě nějaké sourozence?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano, z hlediska větší finanční zátěže (při platbě aktivit dvěma či více dětmi)	13	20,00%
b) ano, jelikož dítě, které má sourozence nepotřebuje organizovaný program na letní prázdniny	5	7,69%
c) ano, jiný důvod	5	7,69%
d) ne	42	64,62%
celkem	65	100,00%

Tabulka 28: Ovlivňuje Vaše rozhodování (dát či nedát dítě na organizovanou aktivitu o letních prázdninách) skutečnost, zda má Vaše dítě ještě nějaké sourozence?

U 64,62% respondentů je, dle výsledků, viditelné, že rodiče neovlivní při výběru organizované letní prázdninové aktivity ta skutečnost, jestli má dítě sourozence či nikoliv. V případě 20% respondentů je u dítěte a jeho sourozence přihlíženo k finanční náročnosti, což ovlivňuje následné rozhodování rodičů. Dalších 7,69% rodičů se domnívá, že dítě mající sourozence nepotřebuje organizovanou letní aktivitu. Stejný počet rodičů má jiné důvody, jež ovlivní jejich rozhodování:

- mladší sourozenec navštěvující o prázdninách MŠ
- respektujeme zájmy dětí
- vlastní programy
- výběr táborů tak, aby je sourozenci měli ve stejném termínu
- společné výlety tak, aby byly pro obě děti

4.13 DVANÁCTÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA - OVLIVŇUJE VÝBĚR AKTIVITY VZDÁLENOST BYDLIŠTĚ RODINY OD KONÁNÍ ORGANIZOVANÉ AKTIVITY?

Dotazník pro rodiče, otázka č. 14

Je pro Vás důležitá vzdálenost Vašeho bydliště od místa konání organizované aktivity?		
odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost (%)
a) ano	35	62,50%
b) ne	21	37,50%
celkem	56	100,00%

Tabulka 29: Je pro Vás důležitá vzdálenost Vašeho bydliště od místa konání organizované aktivity?

Vyhodnocené údaje uvedené v tabulce výše nám dokazují fakt, že pro 62,50% respondentů patří vzdálenost aktivity od bydliště rodiny mezi rozhodující faktory. Těch, kteří tuto skutečnost nestaví mezi zásadní při rozhodování, je pouze 37,50%. Můžeme tedy na základě zjištěných údajů říci, že více jak třetina rodičů je ochotna své dítě vozit (nebo jakkoliv jinak dopravovat) na organizované aktivity do vzdálenějších lokalit. Naopak 62,50% rodičů vzdálenější místo pořádání aktivity odradí.

ZÁVĚR

Využívání organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách je poměrně obsáhlý pojem týkající se nejen dětí, ale i jejich rodičů. Téměř každý rodič řeší každoročně stejnou otázku: “Co s dětmi podnikneme o letních prázdninách?” Zajímalo mne především, zda rodiče ví, jaké mají možnosti a které faktory je ovlivňují při jejich volbě aktivity. Zda jsou mezi rodiči i takoví jedinci, kteří nechají své dítě bez jediného plánu nebo je svěří chůvě? Tyto a mnohé další otázky mi zodpověděly výsledky mého výzkumu, jež jsem předložila v praktické části mé práce.

Nejdříve jsem ale procházela odbornou literaturu a postupně tak sestavila teoretickou část mé práce. Pokusila jsem se definovat pojmy volný čas a pedagogika volného času. Postupně jsem zpracovávala první kapitoly s důležitými poznatky a vytvořila tak ucelenou práci, kde postupuji od teoretických znalostí pojmu volného času, přes vývoj, funkci, jeho specifika až po hru a organizované aktivity pro děti v době letních prázdnin.

Následně jsem provedla výzkum na základě mnou vytvořených dotazníků, jichž byly dva druhy. Jeden byl určen rodičům a druhý jejich dětem. V dotaznících jsem se zaměřila na otázky týkající se oblasti využívání organizovaných aktivit o letních prázdninách. Výzkum byl realizován ve třech základních školách.

Primárním cílem kvantitativního výzkumu bylo zjistit, jaké ukazatele ovlivňují volbu rodičů ohledně využívání organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách, kde se o jejich nabídce dovídají a jaké informace jsou pro ně relevantní. Výsledky výzkumu dokazují, že 82% dotazovaných rodičů plánuje svým dětem volný čas o letních prázdninách. Nadále výzkum prozradil, že 62,5% rodičů ovlivní cena, tedy finanční náročnost zvolené aktivity, ale naopak, vůbec je neovlivní reklama. Mezi negativní ukazatele bych zařadila například to, že výzkum prokazuje, že 23% rodičů neposlouchá názor svého dítěte, jak by ono samo chtělo trávit svůj volný čas o letních prázdninách. Pouze v jednom případě ze všech dotazovaných rodičů se však projevila vlastní negativní zkušenost s organizovanou aktivitou o letních prázdninách a následné nepřihlášení svého dítěte na žádnou z nich. Dalším, ohromujícím výsledkem je opět negativní vnímání možnosti využití chůvy o letních prázdninách. Rodiče o této možnosti nemají téměř žádné informace a nevyhledávají ji. Někteří respondenti dokonce hodnotí možnost využití chůvy jako zbytečnost, protože dítě se, dle jejich názoru, o sebe umí postarat samo. Vůbec je nenapadne přemýšlet o chůvě jako o možnosti vedoucí ke smysluplnému a obohacujícímu naplnění volného času svého potomka. Více, jak 80% respondentů si zároveň myslí, že

jejich dítě musí dostat prostor, ve kterém si najde zábavu a činnost samo, stačí jen, když bude pod kontrolou dospělého.

Výsledky mého výzkum by měly pomoci volnočasovým organizacím pro děti a mládež ve městě Bučovice a jeho okolí zdokonalit jejich služby v období letních prázdnin a přinést myšlenky inovativních postupů při plánování aktivit nových. Dále by mohly být inspirací při sestavování plánů na další léta. Poskytnutá data by jim mohla dále pomoci při motivování dětí a mládeže k co nejefektivnějšímu trávení volného času o letních prázdninách. I rodiče, budou-li znát možnosti ve svém okolí, jistě rádi poskytnou svým dětem tu nejlepší alternativu tak, aby neohrozili vývoj dítěte v kvalitní osobnost. Výzkum provedený v Bučovicích a okolí nadále slouží k zamyšlení jednotlivých organizací a zejména jednotlivců ve vedoucích pozicích, zda opravdu nabízejí to, k čemu jsou předeslány. Jestli je nabídka kapacitně dostačující a veřejnost je s ní dobře seznámena. Proto výzkum ráda poskytnu všem organizacím, které o něj, po mém oslovení, projeví zájem.

Od minulosti až dodnes je výchova stále nelehkým úkolem, se kterým se potýká každá generace. Existuje mnoho rozmanitých způsobů, jak děti vychovávat a předávat jim své rady, zkušenosti i znalosti. Nesmíme zapomínat i na pozitivní motivaci k aktivnímu využívání volného času. Proto je nutné dbát na to, že jsme, co by dospělí lidé, pro děti vzorem. To by mělo i nás samotné vést k plnohodnotnému využívání vlastního volného času. Zejména v dnešní uspěchané době vidíme, jak se volný čas vytěsňuje až na jedno z posledních míst priorit rodiny. Přitom existuje nespočet možností, jak smysluplně trávit dobu letních prázdnin, jaké aktivity vybírat dětem a kde hledat nevšední a zajímavé akce, víkendy či tábory.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] FRANC, D., D.ZOUNKOVÁ a A.MARTIN, 2007. *Učení zážitkem a hrou: Praktická příručka pro instruktora*. Brno: Computer Press. 200s. ISBN 978-80-251-1701-9.
- [2] HÁJEK B., B.HOFBAUER a J.PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy ve výchově*. Praha: Portál. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [3] HAVLÍČKOVÁ, Daniela, 2015. Volnočasové aktivity kvalitněji. *Rodina a škola*, č. 4, s. 24 – 25. ISSN 0035-7766.
- [4] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. 174 s. ISBN 80-7178- 927-5.
- [5] HOFBAUER, Břetislav, 2010. *Kapitoly z pedagogiky volného času: Soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta. 166 s. ISBN 978-80-7394-240-3.
- [6] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [7] KUBÍK, Ferdinand, 2009. *Teologický pohled na volný čas*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícká teologická fakulta. 66 s. ISBN 978-80-555-0019-5.
- [8] MEDIARESEARCH, 2012. Vzorový dotazník pro ABCDE klasifikaci 2013. In: Socioekonomické skóre domácnosti a ABCDE klasifikace 2013 [online]. [cit. 2014-06-19]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/wp-content/uploads/2014/06/m742-socioekonomicke-skore-domacnosti-a-abcde-klasifikace-2013pdf.pdf>
- [9] MC DEVITT, Teresa M. a Jeanne Ellis ORMROD, 2004. *Child development: Educating and Working with Children and Adolescents*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall., 2nd ed. 644 s. ISBN 0-13-110841-7.
- [10] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido. 120 s. ISBN 80-7315-012-3.
- [11] NĚMEC, Jiří, 2007. Možnosti a limity výchovy ve volném čase. In Čech, T. *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. 216 s. ISBN 978-80-86633-97-8.
- [12] PÁVKOVÁ, J., B.HÁJEK, B.HOFBAUER, V.HRDLIČKOVÁ a V.PAVLÍKOVÁ, 1999. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. 436 s. ISBN 80-7178-295-5.

- [13] PÁVKOVÁ, J., B.HÁJEK, B.HOFBAUER, V.HRDLIČKOVÁ a V.PAVLÍKOVÁ, 2002. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál. 222 s. ISBN 80-7367-249-2.
- [14] PRŮCHA, Jan, 2000. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál. 269 s. ISBN 80-7178-399-4.
- [15] PUNCH, Keith F., 2008. *Základy kvantitativního šetření: Praktická příručka pro studenty*. Praha: Portál. 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
- [16] RADA PRO REKLAMU. *Kodex reklamy* [online]. RPR, ©2005 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php
- [17] SEDLÁČEK, Ondřej, 2009. Cílová skupina: Dítě - 1. díl. In: *Marketing journal* [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/reklama/uvod-do-reklamy/cilova-skupina:-dite---1.-dil__s304x5448.html
- [18] SEKOT, Aleš, 2007. Sport vs. volný čas. In *Čech, T. Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. 216 s. ISBN 978-80-86633-97-8.
- [19] SPOUSTA, Vladimír et al., 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: úvod do studia pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1007-X.
- [20] SPOUSTA, Vladimír, 2007. Proměny funkcí volného času v závislosti na věku. In *Čech, T. Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. 216 s. ISBN 978-80-86633-97-8.
- [21] UBBES, Valerie A., 2008. *Educating for Health*. Champaign, Il: Human Kinetics. 232 s. ISBN 978-0-7360-5627-4.
- [22] VÁŽANSKÝ, Mojmír, 2001. *Základy pedagogiky volného času*. 2. doplněné vydání. Brno: Print-Typia. 175 s. ISBN 80-86384-00-4.
- [23] VIEHOFFOVÁ Hanne a Eva REUYSOVÁ, 1996. *Jak s dětmi trávit volný čas*. Praha: Portál. 180 s. ISBN 80-7178-073-1.
- [24] VOPEL, Jan,W., 2009. *Skupinové hry pro život*. Praha: Portál. 138 s. ISBN 978-80-7367-519-6.
- [25] ZELINOVÁ, Milota, 2007. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. Praha: Portál. 136 s. ISBN 978-80-7367-197-6.

SEZNAM ZKRATEK

aj.	A jiný/á/é
CA	Cestovní agentura
CK	Cestovní kancelář
DDM	Dům dětí a mládeže
např.	Například
NNO	Nestátní nezisková organizace
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
př.	Příklad
RD	Rodičovská dovolená
tj.	To je
tzv.	Tak zvaně
ZUŠ	Základní umělecká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Pohlaví respondentů (rodiče)

Obrázek 2: Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?

Obrázek 3: Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?

SEZNAM TABULEK

- Tabulka 1: Pohlaví respondentů (rodiče)
- Tabulka 2: Pohlaví respondentů (děti)
- Tabulka 3: Napiš, prosím, kolik je Ti let
- Tabulka 4: Ve společné domácnosti žijete
- Tabulka 5: Jaké je v současné době socio – ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?
- Tabulka 6: Zúčastnilo se někdy Vaše dítě některé ze jmenovaných organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?
- Tabulka 7: Plánujete svým dětem trávení jejich volného času o letních prázdninách?
- Tabulka 8: Plánují Ti rodiče, co budeš dělat ve volném čase o letních prázdninách?
- Tabulka 9: Využíváte k plánování aktivit dětem o letních prázdninách některé organizace, letní školy, tradiční spolky, soukromé agentury, turistické oddíly, a podobně?
- Tabulka 10: Na základě čeho výše jmenovanou organizaci (spolek, školu, atd.) vybíráte?
- Tabulka 11: Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?
- Tabulka 12: Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném pobytu o letních prázdninách?
- Tabulka 13: Které faktory ovlivňují Vaši volbu vybrat dítěti organizovanou aktivitu o letních prázdninách?
- Tabulka 14: Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?
- Tabulka 15: Myslíte si, že má Vaše dítě potřebu trávit prázdniny (nebo jejich část) tzv. "neorganizovaně"?
- Tabulka 16: Trávíš v létě svůj volný čas podle sebe?

- Tabulka 17: Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena?
- Tabulka 18: Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena? Jaké je v současné době socio - ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?
- Tabulka 19: Bavíte se s rodiči o cenách Tvých aktivit o letních prázdninách?
- Tabulka 20: Bydlíte
- Tabulka 21: Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?
- Tabulka 22: Byla/a jste sám/sama ve Vašem dětství na některé z organizovaných aktivit?
- Tabulka 23: Slyšel/a jste o možnosti využití chůvy ve Vašem okolí na letní prázdniny?
- Tabulka 24: Víte, kde případně hledat chůvu pro Vaše dítě na letní prázdniny?
- Tabulka 25: Je podle Vašeho názoru, chůva pro Vaše dítě ideální volbou možností využití volného času Vašeho dítěte o letních prázdninách?
- Tabulka 26: Hlídala Tě někdy o prázdninách chůva, kterou rodiče objednali na to, aby s Tebou v létě trávil/a Tvůj volný čas?
- Tabulka 27: Kolik má Vaše domácnost členů ve věku 6 - 18 let
- Tabulka 28: Ovlivňuje Vaše rozhodování (dát či nedát dítě na organizovanou aktivitu o letních prázdninách) skutečnost, zda má Vaše dítě ještě nějaké sourozence?
- Tabulka 29: Je pro Vás důležitá vzdálenost Vašeho bydliště od místa konání organizované aktivity?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Dotazník I

Příloha P2: Dotazník II

PŘÍLOHA P1 – Dotazník I

VYUŽÍVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH (rodiče)

Dobrý den,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku. Ten je zcela anonymní a bude sloužit pouze k výzkumným účelům. Pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte vždy jen jednu možnost z nabízených odpovědí.

Dotazník, prosím, vyplňujte pouze v případě, že:

- **jste starší 18ti let**
- **žijete ve společné domácnosti s dítětem (dětmi), které již nastoupilo základní školní docházku a je mladší 18ti let**

Předem děkuji za Váš čas, v případě dotazů mne, prosím, kontaktujte na adrese: Lenka Rešková, Dům dětí a mládeže Bučovice, okres Vyškov, 685 01, Bučovice; reskoval@seznam.cz.

(V dotazníku se objevuje pojem „organizovaná aktivita pro děti o letních prázdninách“. Tím mám na mysli jakoukoliv formu pobytu dětí na předem plánovaném programu o letních prázdninách. Ten musí být zajištěn pedagogickým dozorem a předcházelo mu přihlášení dítěte na tuto konkrétní aktivitu. Jedná se např. o tábory, jazykové kurzy, letní pobyty pro děti a další.)

1. Jste

- a. muž
- b. žena

2. Kolik má Vaše domácnost členů ve věku 6 – 18 let (včetně): _____ jejich věk: _____

3. Bydlíte

- a. na vesnici
- b. ve městě (nad 3.000 obyvatel)

4. Ve společné domácnosti žijete

- a. s dětmi (pouze dětmi)
- b. s dětmi a s partnerem/partnerkou (manželem/manželkou, druhem/družkou, přítelem/přítelkyní,...)
- c. jiné, uveďte _____

5. Jaké je v současné době socio – ekonomické postavení hlavy Vaší domácnosti?

(Za hlavu domácnosti je považována osoba v domácnosti, která zajišťuje největší část finančního příjmu domácnosti.)

- | | |
|----------------------|---|
| Ekonomicky neaktivní | a. nezaměstnaný |
| | b. student; v domácnosti; na rodičovské dovolené; apod. |
| | c. nepracující důchodce |
| Ekonomicky aktivní | d. zaměstnanec bez podřízených |
| | e. zaměstnanec – nižší vedoucí (1 – 5 podřízených) |
| | f. zaměstnanec – vyšší vedoucí (6 a více podřízených) |
| | g. zaměstnanec – vrcholový manažer, ředitel podniku |
| | h. soukromý podnikatel bez zaměstnanců (OSVČ) |
| | i. soukromý podnikatel s jedním až pěti zaměstnanci |
| | j. soukromý podnikatel s šesti a více zaměstnanci |

6. Zúčastnilo se již někdy Vaše dítě některé ze jmenovaných organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách?

- a. letní jazykový kurz
- b. letní pobytový tábor
- c. soustředění sportovního oddílu
- d. ozdravný pobyt (v lázních, u moře,...) s programem pro děti
- e. městský tábor
- f. jiné (uveďte) _____
- g. nikde z nabízených možností moje dítě nebylo

7. Plánujete svým dětem trávení jejich volného času o letních prázdninách?

- a. ano
- b. ne

(Pokud jste na otázku č. 7 odpověděli b., pokračujte, prosím, až otázkami č. 15 – 20.)

8. Využíváte k plánování aktivit dětem o letních prázdninách některé organizace, letní školy, tradiční spolky, soukromé agentury, turistické oddíly a podobně?

- a. ano, jmenujte konkrétně které

- b. ne

9. Na základě čeho výše jmenovanou organizaci (spolek, školu, atd.) vybíráte? (Můžete zvolit více možností.)

- a. dlouholetá tradice organizace
- b. specifické zájmy dítěte
- c. reklamní propagace organizace (inzerát v médiích)
- d. předešlé zkušenosti s touto organizací
- d. na základě doporučení (od rodiny, známých,...)
- e. jiné, uveďte _____

10. Ptáte se svých dětí na souhlas s jejich pobytem na organizovaném programu o letních prázdninách?

- a. ano, ovlivní mě jejich názor
- b. ano, ale neovlivní mě jejich názor
- c. neptám se dítěte/děti na názor

11. Je ve Vašem okolí, podle Vašeho názoru, dostatečná nabídka organizovaných aktivit pro děti o letních prázdninách? (Zakroužkujte jednu z možností.)

1	2	3	4
ano	spíše ano	spíše ne	ne

12. Ovlivní Vás při výběru organizované aktivity pro děti o letních prázdninách její konečná cena?

- a. ano, zásadně můj výběr ovlivní
- b. přihlížím k ceně, spíše ovlivní můj výběr
- c. cenu respektuji, spíše mě neovlivní
- d. cena pro mě není rozhodující

13. Které faktory ovlivňují Vaši volbu vybrat dítěti organizovanou aktivitu o letních prázdninách? (Seřaďte podle důležitosti, 1 = nejdůležitější až 7 = nejméně důležitý faktor.)

____ moje zaměstnanost (nedostatek dovolené na trávení času s dětmi)
____ chci mít pro dítě program na prázdniny

- ___ dát dítěti možnost poznání nových kamarádů
- ___ aktivita mi zajistí „hlídání“ dítěte po dobu, co se mu nemohu věnovat
- ___ dítě samo vyžaduje organizovaný program na letní prázdniny
- ___ považuji volbu organizované aktivity jako přínos pro dítě
- ___ dostal/a jsem doporučení

14. Je pro Vás důležitá vzdálenost Vašeho bydliště od místa konání organizované aktivity?

- a. ano
- b. ne

15. Byla/a jste sám/sama ve Vašem dětství na některé z organizovaných aktivit?

- a. ano a proto na ni dítě dávám
- b. ano, ale neovlivňuje to moji volbu dát na ni vlastní dítě
- c. ano a právě proto na ni dítě nedávám
- d. ne

16. Slyšel/a jste o možnosti využití chůvy ve Vašem okolí na letní prázdniny?

- a. ano a využívám tuto možnost
- b. ano, ale nevyžívám tuto možnost
- c. ne

17. Víte, kde případně hledat chůvu pro Vaše dítě na letní prázdniny? (Můžete vybrat více možností.)

- a. ano, inzeráty v místním tisku
- b. ano, znám specializované webové servery na tuto činnost
- c. ano, inzertní webové servery
- d. jiné, uveďte _____
- e. nevím kde hledat tyto informace

18. Je, podle Vašeho názoru, chůva pro Vaše dítě ideální volbou možnosti využití volného času Vašeho dítěte o letních prázdninách?

- a. ano, proč _____
- b. ne, proč _____

19. Myslíte si, že má Vaše dítě potřebu trávit prázdniny (nebo jejich část) tzv. „neorganizovaně“? (pobyt u prarodičů, dítě je samo doma, neplánované návštěvy kamarádů dítěte, atd. ...)

- a. myslím si, že ano
- b. myslím si, že ne

20. Ovlivňuje Vaše rozhodování (dát či nedát dítě na organizovanou aktivitu o letních prázdninách) skutečnost, zda má Vaše dítě ještě nějaké sourozence?

- a. ano, z hlediska větší finanční zátěže (při platbě aktivit dvěma či více dětem)
- b. ano, jelikož dítě, které má sourozence nepotřebuje organizovaný program na letní prázdniny
- c. ano, jiný důvod _____
- d. ne

Děkuji za vyplnění dotazníku!

PŘÍLOHA P2 – Dotazník II

VYUŽÍVÁNÍ ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT PRO DĚTI O LETNÍCH PRÁZDNINÁCH (děti)

Dobrý den, milé děti,

přečtete si, prosím, následující otázky a zkuste na ně odpovědět podle svého názoru. Nikde se nepodepisujete, nebudeme zjišťovat Vaše jméno, ani jak jste kdo odpovídal. Otázky slouží pouze k výzkumným účelům.

Vždy zakroužkujte jen jednu odpověď.

Vyplněný dotazník můžete nechat na vrátnici Vaší základní školy, nemusíte jej nikam posílat.

Protože je Vám méně než 18 let, dejte, prosím, tento dotazník podepsat rodičům, aby o něm věděli. Děkuji.

Souhlas a podpis rodičů:

Souhlasím s tím, aby můj syn/moje dcera sám/sama a dobrovolně odpovídal/a na následující otázky uvedené v dotazníku. Ten bude sloužit pouze k výzkumným účelům.

Datum: _____ **Podpis rodiče (zákonného zástupce)** _____

V případě dotazů mne, prosím, kontaktujte na adrese: Lenka Rešková, Dům dětí a mládeže Bučovice, okres Vyškov, 685 01, Bučovice; reskoval@seznam.cz.

1. Jsi

- a. kluk
- b. holka

2. Napiš, prosím, kolik je Ti let: _____

3. Bydlíš

- a. na vesnici
- b. ve městě

4. Máš sourozence?

- a. ano (napiš kolik) _____
- b. ne

5. Zakroužkuj odpověď podle toho, jestli jsi někdy o letních prázdninách byl/a na: (můžeš zakroužkovat více možností)

- a. letním jazykovém kurzu
- b. letním pobytovém táboře
- c. soustředění sportovního oddílu
- d. ozdravném pobytu (v lázních, u moře,...) s programem pro děti
- e. městském táboře
- f. někde jinde bez rodičů, ale s plánovaným programem (napište co to bylo) _____
- g. žádná z odpovědí mi nevyhovuje

6. Plánují Ti rodiče, co budeš dělat ve volném čase o letních prázdninách?

- a. ano
- b. ne

7. Ptají se Tě rodiče, jestli souhlasíš s jejich plánem na Tvoje letní prázdniny?

- a. ano, ptají se mě a mohu to změnit
- b. ano, ale stejně to nezměním
- c. neptají se mě na můj názor

8. Bavíte se s rodiči o cenách Tvých aktivit o letních prázdninách? (Kolik co stojí?)

- a. ano bavíme a některé aktivity mi rodiče nedovolí kvůli vysoké ceně
- b. ano bavíme, ale vše mi rodiče dovolí a zaplatí
- c. o cenách se se mnou rodiče nebaví

9. Hlídala Tě někdy o prázdninách chůva, kterou rodiče objednali na to, aby s Tebou v létě trávila Tvůj volný čas?

- a. ano a líbilo se mi to
- b. ano, ale nelíbilo se mi to
- c. chůva mě nikdy nehlídala

10. Trávíš v létě svůj volný čas tak, jak ty sám chceš?

- a. ano, na ČÁST LÉTA mi rodiče nic neplánují a můžu si dělat, co sám chci
- b. ano, CELÉ LÉTO nikam nejezdím a dělám si, co sám chci
- c. ne, na celé léto mám vždy nějaké plány, protože mi je rodiče udělají
- d. ne, protože si na celé léto sám něco naplánuji

Děkuji za vyplnění dotazníku!